

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
2. การสอนอ่านและความเข้าใจในการอ่าน
3. เจตคติต่อการอ่าน
4. แบบปฏิบัติการ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในการอ่าน
 - 5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการอ่าน
 - 5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

กำหนดให้ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะภาษาไทยมีความสำคัญในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกัน และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ หลักสูตรวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษา มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่านและเขียน ตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหาความรู้และมีเหตุผล จึงต้องปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และ เขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา
2. สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสาร ทั้งการรับรู้และถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

3. สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคลตลอดจนสามารถในเชิงสร้างสรรค์ได้

4. มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน และใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้อื่น ๆ

5. สามารถใช้ประสบการณ์จากการเรียนภาษาไทยมาช่วยในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

6. มีความรู้ ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทย และวรรณคดีทั้งด้านวัฒนธรรมประจำชาติ และการสร้างเสริมความงามงามในชีวิต (กรมวิชาการ, 2535, หน้า 7)

จากจุดประสงค์ดังกล่าว การเรียนการสอนภาษาไทยจึงมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาษาสื่อความได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน สามารถนำไปใช้ในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรม ดังนี้

1.1 ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา สามารถพูดออกเสียงได้ชัดเจน ถูกต้อง และใช้คำในการพูดได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา อ่านออกเสียงได้ชัดเจน ถูกต้อง คล่องแคล่ว และเขียนคำ วลี ประโยคและข้อความได้ถูกต้องตามอักขรวิธี

1.2 ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลเน้นการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบุคคล เวลา โอกาส และสถานที่ การใช้ภาษาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการใช้ภาษาระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม นอกจากจะเน้นการใช้ภาษาให้เหมาะกับกาลเทศะและบุคคลแล้ว ยังต้องคำนึงถึงมารยาท และบุคลิกภาพที่ดีในการใช้ภาษา ซึ่งจะช่วยให้การสื่อความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 มีความคิดและวิจารณ์ในการใช้ภาษา สามารถใช้ความคิดในการลำดับเหตุการณ์ คิดวิเคราะห์ หาหลักการ วิพากษ์วิจารณ์และสรุปความ พัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักคิด และใช้ภาษาเพื่อการสื่อความ

2. เห็นคุณค่าและความงามของภาษาไทย มุ่งให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนภาษาไทย และช่วยอนุรักษ์ไว้ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ผู้เรียนจะต้องมีพฤติกรรมดังนี้

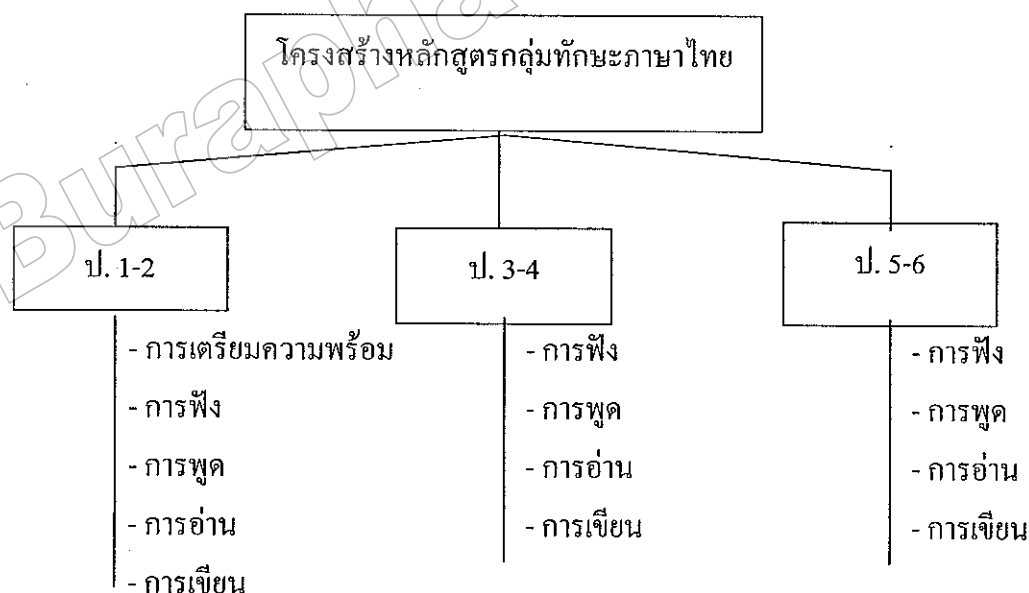
2.1 ตระหนักในความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนภาษาไทยโดย ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการเรียนภาษาไทยว่า การมุ่งมั่นในการเรียนภาษาไทยจนสามารถใช้ ภาษาไทยได้ดี และมีหลักเกณฑ์นั้นจะช่วยพัฒนาตนเองหลายด้าน เช่น ช่วยให้มีสมรรถภาพ ในการสื่อความได้ดี ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ และการใช้ภาษาไทยได้ดีจะช่วย สร้างบุคลิกภาพตลอดจนเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

2.2 เห็นความงามของภาษาไทยโดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสบทร้อยแก้ว และ บทร้อยกรอง ที่มีคุณค่า มีความไพเราะ อ่านแล้ว เกิดภาพพจน์เพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียน เกิดความชื่นชมในการเรียนภาษาไทย รักภาษาไทยหวงแหนและอนุรักษ์ภาษาไทยให้อยู่ตลอดไป

2.3 ความภูมิใจในการใช้ภาษาโดย เน้นให้ผู้เรียนชื่นชมและยกย่องผู้ที่ใช้ ภาษาไทยได้ถูกต้อง ภูมิใจในภาษาไทยและพยายามพัฒนาการใช้ภาษาของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

3. มีนิสัยรักการอ่าน ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านคล่อง เขียนคล่อง มีนิสัยที่ดีในการอ่าน อ่านหนังสือได้หลายประเภท และอ่านได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างนิสัยในการแสวงหาความรู้ ผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านจะมีความรู้ และความคิดกว้างไกล

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา หลักสูตรภาษาไทย กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและกิจกรรมตามทักษะทั้ง 4 คือ การฟัง การพูด การอ่าน และ การเขียน ดังนี้

ภาพที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทยด้านการอ่านในระดับชั้นต่าง ๆ ดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2

1.1 มีทักษะในการอ่านในใจและอ่านออกเสียง อ่านได้ถูกต้องชัดเจน มีความเข้าใจในการอ่าน สามารถจับใจความสำคัญและตอบคำถามได้ รู้หลักเกณฑ์ง่าย ๆ เกี่ยวกับการอ่านและนำไปใช้ได้ มีนิสัยที่ดีในการอ่านและรักการอ่าน

1.2 ฝึกอ่านออกเสียงคำ วลี ประโยค ตามหลักเกณฑ์การอ่านเกี่ยวกับรูปและพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การแจกลูกสะกดคำ การผันอักษร คำควบกล้ำ อักษรนำ เครื่องหมายวรรคตอน คำคล้องจอง และบทร้อยกรองง่าย ๆ

1.3 ฝึกอ่านออกเสียงและอ่านในใจ เรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สังคม ชุมชน นิทานแฝงคติธรรม นิทานพื้นบ้าน คำคล้องจอง และบทร้อยกรองง่าย ๆ โดยเน้นการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในการอ่าน รวมทั้งการเก็บรักษาหนังสือ

2. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4

2.1 มีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการอ่าน และสามารถนำไปใช้อ่านคำใหม่ ๆ ได้ มีทักษะการอ่านในใจและอ่านออกเสียงได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว สามารถจับใจความสำคัญ คิดเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่านหนังสือ การใช้พจนานุกรม การเลือกการใช้การเก็บรักษาหนังสือ ห่วงสมุดในการแสวงหาความรู้และความเพลิดเพลินในยามว่าง และมีนิสัยรักการอ่าน

2.2 ฝึกอ่านออกเสียงและอ่านในใจเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในครอบครัว สังคม ชุมชน บุคคลตัวอย่างของท้องถิ่นหรือของชาติ นิทาน นิยายสำหรับเด็ก บทร้อยกรอง เรื่องจากวรรณคดี สารคดีสั้น ๆ บทความ ประกาศ โฆษณา คำชี้แจง คำแนะนำ แผนที่ แผนภูมิ และกราฟที่ประกอบ บทความ หรือเรื่องราวที่นำมาอ่าน โดยเน้นการอ่านได้รวดเร็วตามเวลา

3. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6

3.1 มีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการอ่าน มีทักษะการอ่านในใจและอ่านออกเสียง คล่องแคล่วรวดเร็ว สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกจากเรื่องราวที่อ่าน สามารถจับใจความสำคัญ คิดเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่านหนังสือ การใช้พจนานุกรม การเลือก การใช้การเก็บรักษาหนังสือ และการใช้ห้องสมุดในการแสวงหาความรู้ เพิ่มเติม และความเพลิดเพลินในยามว่าง และมีนิสัยรักการอ่าน

3.2 ฟีกอ่านออกเสียงคำ วลี ประโยค และข้อความที่กำหนดให้ตามหลักเกณฑ์ การอ่านเกี่ยวกับคำสุภาพ คำราชาศัพท์ ล้านวนภาษา ภาษิต คำพังเพย คำคม คำขวัญ คติพจน์ เครื่องหมายวรรคตอน อักษรย่อ เครื่องหมาย และสัญลักษณ์ที่ใช้ในการอ่าน แผนที่ กราฟ และ สถิติ การอ่านบทร้อยกรอง เป็นทำนองเสนาะ โดยเน้นการอ่านได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว ถูกต้องตาม อักษรวิธี มีวรรคตอนใช้น้ำเสียง ได้เหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน

3.3 ฟีกอ่านออกเสียงและอ่านในใจเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม สถานที่สำคัญของ ท้องถิ่น หรือของชาติ ชีวิตประวัติของบุคคลในท้องถิ่น และชาติ แนวคิดในการประกอบอาชีพ แนวคิดในการพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจ และสังคม นิทาน นิยาย และเรื่องสั้นสำหรับเด็ก บทร้อยกรอง เรื่องจากวรรณคดี สารคดีเชิงความรู้ และความบันเทิง บทความ ความเรียง ประกาศ โฆษณา คำชี้แจง คำแนะนำ แผนที่ แผนภูมิ และกราฟที่ประกอบบทความ หรือเรื่องราว สารานุกรมสำหรับเด็ก หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารจากห้องสมุด โดยเน้นการอ่านได้ รวดเร็วตามเวลาที่กำหนด อภิปรายซักถามเกี่ยวกับรายละเอียด ความคิดเห็น และใจความสำคัญ สรุปหลักการ เจตนารมณ์ นัยของข้อความ และเรื่องที่อ่าน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีดังนี้

1. ฟีกทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฟีกทักษะ แต่ละอย่างให้แม่นยำแล้วจึงฟีกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน รวมทั้งกำหนดทักษะใดทักษะหนึ่ง ขึ้นมา เช่น ฟังกแล้วจับใจความได้ ในขั้นของการจัดกิจกรรมของการเรียนการสอนจะมีการอ่าน คือ มีคนอ่านให้ฟัง และมีการพูดเพื่อตอบคำถามแสดงความเข้าใจ นอกจากนั้น อาจมีการเขียนตอบ คำถามดังนั้น จะเห็นได้ว่าทักษะทางภาษาจะสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ การสอนภาษาไทย เชิงทักษะสัมพันธ์ จึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นอย่างมาก
2. สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา การเรียนภาษาเป็นการเลียนแบบอย่างหนึ่ง ผู้เรียนจะต้องเรียนภาษาที่เป็นต้นแบบจากครูผู้สอน ต่อจากนั้นผู้เรียนจะรู้จักปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้เป็นภาษาของตนเองจากการฟีกทักษะทางภาษาบ่อย ๆ และท้ายสุด ผู้เรียนจะพัฒนาการใช้ ภาษาจากความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้รูปแบบการใช้ภาษาใหม่ ๆ

กระบวนการเรียนภาษาโดยทั่วไป อาจจะเริ่มต้นจากการเรียนคำก่อนผู้เรียนจะต้อง ฟีกอ่าน และเข้าใจความหมายของคำ รู้จักนำคำไปใช้แต่งประโยคให้ถูกต้องได้ใจความ จากนั้น ฟีกทักษะการใช้ภาษา เน้นการสื่อความหมายให้ตรงกัน ตลอดจนส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และมีวิจารณญาณในการใช้ภาษา

3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษาควบคู่ไปกับการใช้ภาษาและให้รู้วัฒนธรรมทางภาษา

4. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์และสังเคราะห์สิ่งที่ได้ฟัง และอ่านเพื่อฝึกความคิดการแก้ปัญหาและให้มีวิจารณญาณในการใช้ภาษา

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้ จากการเรียนภาษาไทยไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

6. ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยสอนให้นักเรียนเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย ทั้งในส่วนที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสื่อสาร และในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจโดยใช้ธรรมชาติ บทร้อยแก้ว และบทร้อยกรองที่เหมาะสมกับวัย และระดับชั้นมาเป็นสื่อการเรียนการสอน

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และเฝ้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต

9. สอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความขยัน ความรับผิดชอบ ฯลฯ เพื่อให้การเรียนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร

10. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต จดจำและจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา ได้รับความรู้ความเพลิดเพลิน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

11. นำภาษาไทยที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมา เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนการสอนและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

12. ให้แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะในเรื่องการใช้ภาษาของครู ในการสอนและการสื่อความในโรงเรียน

13. เน้นพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียน ในการวัดผลประเมินผลต้องคำนึงถึงวัยและระดับชั้นของผู้เรียนในชั้นต้น ๆ จะฝึกเรื่องที่มีโครงสร้างง่าย ๆ พอขั้นสูงขึ้นไปจะยากขึ้น และซับซ้อนยิ่งขึ้นตามลำดับ ดังนั้น ขั้นตอนความสามารถของผู้เรียน จะเป็นไปตามกระบวนการที่ครูสอน เรื่องบางเรื่องสามารถเรียนได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงมหาวิทยาลัย เช่น การรายงาน การอภิปราย การโต้เถียง ฯลฯ จึงต้องมีการวัดผล หรือประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ที่ต่างกัน โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางภาษาของผู้เรียนเป็นหลัก

14. ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนภาษาของตนเอง เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

15. ศึกษาติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องทางภาษาของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้เหมาะสม

16. สอนซ่อมเสริมเมื่อทราบว่าผู้เรียนขาดทักษะทางภาษาด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนภาษาไทย

17. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนภาษาไทยด้วยความสนใจ และสนุกสนาน โดยใช้ เกม เพลง เป็นสื่อช่วยให้ผู้เรียนชอบเรียนภาษาไทย

18. จัดทำหนังสือที่เหมาะสม สามารถให้ผู้เรียนอ่านมาก ๆ หรือส่งเสริมการอ่านหนังสือในห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนอ่านคล่อง และมีความรู้กว้างขวาง (กรมวิชาการ, 2534, หน้า 8 – 13)

การสอนอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรมวิชาการได้เสนอแนวในการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. การอ่านในใจเป็นการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจและสัมพันธ์กับการสอนพูด ฟัง เขียน การสอนอ่านในใจ มี 3 ขั้นตอนคือ

1.1 การเตรียมการอ่าน การเตรียมการอ่านเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างประสบการณ์พื้นฐานให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านและเกิดความเข้าใจในการอ่าน เพื่ออ่านคำยาก และตั้งจุดมุ่งหมาย การอ่าน ในการเตรียมการอ่านครูจะต้องจัดกิจกรรม 3 กิจกรรม ประมาณ 20 นาที ดังนี้

1.1.1 กิจกรรมสร้างประสบการณ์พื้นฐาน อาจจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1.1.1.1 สนทนาเกี่ยวกับชื่อเรื่องและแนวคิดของเรื่อง

1.1.1.2 ดูภาพในหนังสือแล้วสนทนาเกี่ยวกับภาพ

1.1.1.3 เล่าเรื่องที่อ่านพอเป็นสังเขป

1.1.1.4 อ่านบทนำเรื่อง (ถ้ามี) เพื่อให้รู้เรื่องย่อ

1.1.1.5 อ่านข้อความบางตอนที่เป็นตอนสำคัญของเรื่อง แล้วอภิปราย เพื่อให้ได้ความคิดพื้นฐาน

1.1.1.6 นำคำสำคัญของเรื่องมาสนทนาว่าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับคำสำคัญนั้นอย่างไรบ้าง

1.1.1.7 ทดสอบเกี่ยวกับคำศัพท์

1.1.1.8 นำคำสำคัญเกี่ยวกับเรื่องมาทำแผนภาพเครือข่ายความหมาย

1.1.1.9 ระดมความคิดเกี่ยวกับความรู้เดิมในเรื่องที่จะอ่าน

1.1.2 อ่านคำยากในบทเรียน ครูสำรวจบทเรียนว่า คำศัพท์ในบทเรียนมีคำใดบ้างที่เป็นคำยาก โดยอาศัยประสบการณ์ของผู้สอนเป็นเครื่องตัดสินว่า คำใดนักเรียนยังอ่านไม่ได้ หรือคำที่มีรูปคำอ่านยาก ไม่เข้าใจความหมาย หรือชื่อตัวละครที่อ่านยาก ผู้สอนควรนำคำเหล่านั้นมาจัดทำเป็นใบงานหรือบัตรคำสำหรับให้นักเรียนฝึกอ่าน

1.1.3 ตั้งจุดประสงค์การอ่าน และบอกแนวทางการเรียน ครูควรบอกแนวทางการเรียนแก่นักเรียนว่าจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง และมีจุดประสงค์อย่างไร เช่น อ่านบทเรียนแล้ว ให้นักเรียนหาคำตอบ หาใจความสำคัญ หารายละเอียด หรือเพื่อสรุปความแล้วจะอภิปรายหรือเขียนตอบลงสมุด เป็นต้น

1.2 การอ่านในใจ การอ่านในใจเป็นขั้นตอนของการอ่านเพื่อความเข้าใจ มีกิจกรรมดังนี้

1.2.1 อ่านสำรวจและตั้งคำถาม ผู้อ่านจะอ่านสำรวจ โดยอ่านบทเรียนคร่าว ๆ ใช้ทักษะการอ่านข้าม และการกวาดสายตา เฉพาะตอนที่สำคัญ เป็นการอ่านเร็ว ๆ แล้วตั้งคำถาม ช่วยกันบอกคำถามที่นักเรียนคิดขึ้นแล้ว ครูเขียนบนกระดานดำ

1.2.2 อ่านพินิจและตอบคำถาม ผู้อ่านจะอ่านบทเรียนอีกครั้งอย่างพินิจพิจารณา เพื่อจับประเด็นสำคัญ หารายละเอียดของเรื่อง หาเหตุและผลของเหตุการณ์ ลำดับเหตุการณ์ เป็นต้น แล้วตอบคำถามปากเปล่า และอภิปรายตอนใดตอนหนึ่งที่สำคัญ

1.2.3 ตอบคำถามและทบทวน ผู้อ่านตอบคำถามตรวจสอบคำตอบจากบทเรียนแล้วแก้ไขคำตอบให้ถูกต้อง

1.3 การทำแผนภาพโครงเรื่อง การทำแผนภาพโครงเรื่อง เป็นกิจกรรมหลังการอ่านในใจ เพื่อสร้างความเข้าใจการอ่าน และนำไปสู่การพูด การฟัง และการเขียน มีขั้นตอนการสอนดังนี้

1.3.1 นักเรียนอ่านบทเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

1.3.2 ครูเขียนแผนภาพโครงเรื่องบนกระดานดำหรือแจกใบงาน แล้วอภิปรายแนวทางการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง

1.3.3 แบ่งกลุ่มนักเรียนเขียนแผนภาพโครงเรื่อง

1.3.4 ครูกับนักเรียนช่วยกันเขียนแผนภาพโครงเรื่องอีกครั้งหนึ่ง เป็นแผนภาพโครงเรื่องที่สมบูรณ์

1.3.5 นักเรียนคนใดคนหนึ่งเล่าเรื่องตามแผนภาพโครงเรื่อง หรือให้เล่าเรื่องคนละตอน

1.3.6 นักเรียนเขียนเรื่องตามแผนภาพโครงเรื่องด้วยภาษาของตนเอง
นักเรียนตรวจสอบเรื่องที่เขียนกับหนังสือเรียน แล้วปรับปรุงแก้ไข ตัวสะกดการันต์
และสำนวนโวหาร (กรมวิชาการ, 2539, หน้า ค – จ)

จะเห็นได้ว่า หลักสูตรมีความมุ่งหวังให้นักเรียนมีทักษะในการอ่าน ทักษะในการเลือก
หนังสืออ่าน สามารถใช้หนังสือเพื่อการแสวงหาความรู้และความเพลิดเพลินและมีนิสัย
รักการอ่าน ส่วนกิจกรรมการสอนอ่านที่หลักสูตรกำหนดไว้ ได้แก่ การปฏิบัติตนที่ถูกต้อง
ในการอ่าน ฝึกปฏิบัติ การใช้พจนานุกรมและห้องสมุด ฝึกอ่านออกเสียง คำ ข้อความ วลี ให้
ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การอ่าน ฝึกอ่านออกเสียงและอ่านในใจเรื่องต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัย
แล้วอภิปรายซักถามเกี่ยวกับรายละเอียด ความคิดเห็น ใจความสำคัญ สรุปหลักการ เป็นต้น
เน้นการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้การสอนหลายวิธีใช้หนังสือหลายประเภท
สอนให้สัมพันธ์กับทักษะ การฟัง การอ่าน และการเขียน โดยให้นักเรียนฝึกฝนตนเอง
อย่างสม่ำเสมอ

การสอนอ่านและความเข้าใจในการอ่าน

ความหมายของการอ่าน เนื่องจากการอ่านเป็นลักษณะของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มี
ความซับซ้อนต้องอาศัยความสามารถหลาย ๆ อย่างผสมผสานกัน จึงทำให้นักการศึกษามอง
ลักษณะการอ่านในทัศนะที่ต่างกันดังนี้เช่น การอ่านเป็นการแปลความหมาย หรือสัญลักษณ์ที่มี
การจดบันทึกไว้ และมีความเข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่าน (ประเทิน มหาจันทร์,
2530, หน้า 13) การอ่านเป็นการพัฒนาความคิดที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน จึงจะ
สามารถเข้าใจความหมายสิ่งที่อ่าน รวมทั้งสามารถนำผลที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวทางปฏิบัติได้
(บันลือ พฤกษ์วัน, 2532, หน้า 2) และเป็นการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดยมี
ข้อเขียนเป็นสื่อกลาง ผู้อ่านต้องพยายามค้นหาความหมายจากข้อเขียน (มานิต บุญประเสริฐ,
2526, หน้า 1) การอ่านเป็นลำดับขั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ
ประโยค ข้อความและเรื่องที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้ (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539,
หน้า 1)

จากทัศนะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์และ
ทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ โดยผู้อ่านจะต้องค้นหาความหมายจากข้อเขียนนั้น ๆ
ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความ และเป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิดความรู้
จากผู้เขียนถึงผู้อ่าน

ความสำคัญของการอ่าน การอ่านนอกจากจะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ แล้วการอ่านยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ วิทยาการและแนวความคิดต่าง ๆ ดังที่มีคำกล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นมากในการดำรงชีวิตของคนยุคปัจจุบัน ยิ่งกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา เพราะขณะนี้วิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้ามาก และเป็นไปอย่างรวดเร็ว (วรรณิ โสมประยูร, 2539, หน้า 120) นอกจากนี้การอ่านยังช่วยพัฒนาสติปัญญาให้สูงขึ้น ถ้ารู้จักเลือกอ่านอย่างถูกวิธี สามารถวินิจฉัยความถูกต้องของเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างฉับไว ทำให้เข้าใจสถานการณ์ที่เผชิญได้อย่างรวดเร็ว และช่วยขยายความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทำให้เกิดความเพลิดเพลินจากการอ่าน ตลอดจนเป็นการพัฒนาชีวิตและอาชีพของตน ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นและการอ่านจะมีความสำคัญต่อผู้อ่าน หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับผู้อ่านว่ามีความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้หรือไม่

1. สามารถเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน
2. สามารถจับใจความสำคัญจากสิ่งที่อ่านได้
3. สามารถเปรียบเทียบหรือแยกแยะสิ่งที่อ่านได้ว่าสิ่งใดเป็นข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น
4. สามารถเข้าใจและปฏิบัติตามสิ่งที่อ่านได้หรือไม่

จะเห็นได้ว่าการอ่านเป็นสิ่งสำคัญและให้ประโยชน์แก่บุคคลทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้ การประกอบอาชีพ และการพักผ่อนหย่อนใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ทำให้เป็นผู้มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาประเทศชาติได้เป็นอย่างดี (จินตนา ไบกาซูยี, 2534, หน้า 57)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนอ่าน การศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนอ่านมีความสำคัญในด้านที่จะนำไปวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติการอ่านของผู้เรียน แลปป์และฟลัด (Lapp & Flood, 1983, p. 162 อ้างถึงใน สมพร วัฒนศิริ, 2538, หน้า 24) ได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับการสอนอ่านจากนักจิตวิทยาหลายท่านพอสรุปเป็นทฤษฎีการสอนอ่านได้ 3 ทศนะดังนี้

1. ทศนะที่ยึดบทอ่านเป็นหลัก (text – based) ถือว่าความหมายมาจากเนื้อเรื่องที่อ่าน เมื่อเริ่มอ่านผู้อ่านต้องถอดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงเป็นสำคัญ ในกระบวนการอ่านเป็นการวิเคราะห์หน่วยย่อย ๆ ของหน่วยใหญ่ ดังนั้น การอ่านจึงต้องวิเคราะห์ สระและพยัญชนะแต่ละตัวนำมารวมเป็นคำคำหนึ่งแล้ววิเคราะห์คำในประโยค ว่ามีความหมายอย่างไร ทศนะนี้มีลักษณะตรงกับทศนะของกระบวนการล่างขึ้นบน (a bottom-up process view of reading)

2. ทักษะที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก (knowledge - based) หรือ โลกทัศน์ (schema view) ถือว่าผู้อ่านเป็นแหล่งที่มาของความหมายที่ได้จากการอ่านเพราะผู้อ่านเป็นผู้มีประสบการณ์ โลกทัศน์ ความรู้ ความเชื่อต่าง ๆ โดยนำสิ่งเหล่านี้มาช่วยในการแปลความหมาย ในกระบวนการอ่านนั้น ๆ ทักษะนี้มีลักษณะตรงกับ ทักษะกระบวนการบนลงล่าง (a top- down view of reading)

3. ทักษะที่ยึดเนื้อหาและผู้เรียนร่วมกัน ซึ่งถือว่าการตอบสนองตัวอักษร ลำดับ เหตุการณ์และโครงสร้างประโยค ต้องนำมาใช้พร้อมกับความเข้าใจในกลุ่มคำซึ่งผู้อ่าน ต้องนำความรู้ทางภาษาไปสู่การแปลความหมายจากเนื้อเรื่องทักษะนี้เรียกว่า ทักษะกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ในการอ่าน (the interaction process view of reading)

ในการสอนปัจจุบัน ใช้ทฤษฎีที่ยึดเนื้อหาและผู้เรียนร่วมกัน โดยผู้เรียนจะต้องนำความรู้ ที่เกี่ยวกับแผนภาพโครงเรื่องจากบทอ่านมาเป็นความรู้เดิมในการอ่าน เพื่อที่จะสามารถเข้าใจเรื่อง ได้ตรงกับจุดมุ่งหมายในการนำเสนอเรื่องของผู้เขียน

ขั้นตอนการสอนอ่าน บัณฑิต พฤษะวัน (2533, หน้า 117 – 118) ได้กล่าวถึงขั้นตอน ในการสอนอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวการสอนที่หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ขั้นเตรียม ได้แก่ การเตรียมเด็กที่จะสอน นับตั้งแต่เด็กก้าวย่างเข้าโรงเรียน ในวันแรกรวมถึงการปฐมนิเทศเด็ก การพัฒนาความพร้อม และการแก้ไขช่วยเหลือให้เด็ก ได้เรียนและได้เล่นร่วมกันไปด้วย

1.1 การเตรียมการอ่าน ถือว่าจากการเริ่มงานในขั้นการปรับปรุงพื้นฐานภาษาพูด กิริยามารยาท และระเบียบในการอยู่ร่วมกัน โดยใช้การฟัง การพูด ในการเตรียมตัวเด็ก การสังเกต การเรียกชื่อสิ่งของ สภาพแวดล้อมทั่วไปทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ตลอดจนการเล่าถึง กิจกรรมประจำวัน

1.2 การพัฒนาและตรวจสอบความพร้อมในการอ่าน เช่นการสังเกต ความเหมือน ความแตกต่าง ความสัมพันธ์ของกลั่นเนื้อสาขาคา การฝึกกล้ามมือ การเล่นเกม การขับร้อง การฝึกวาด ปั้น พับกระดาษ เพื่อนำไปสู่การพูด การฟังได้อย่างกว้างขวาง

1.3 การฝึกอ่าน เริ่ม นับตั้งแต่การฝึกอ่านพจนานุกรม (พยัญชนะ) พจนานุกรม เสียง (สระ) การฝึกนิทานที่เริ่มด้วยพยัญชนะต้นหรือเสียง พร้อมกับการช่วยเหลือ แก้ไขอย่างใกล้ชิดจากครูผู้สอนไปด้วย

1.4 ฝึกอ่านบัตรคำประกอบภาพ และบัตรประโยค ประกอบภาพเรื่องราวหรือนิทานสั้น ๆ โดยฟังจากครู อ่านหนังสือ และเปิดให้ดูภาพไปด้วย

1.5 ฟังฟังครูเล่านิทาน นิทานพื้นบ้าน เด็กฝึกพูดหรืออ่านตามครู และฝึกให้เด็กเป็นผู้ฟัง เล่าเรื่องอย่างย่อได้

1.6 ฟังท่องจำบทประพันธ์ง่าย ๆ ต่อคำสัมผัส หรือ คำคล้องจองเป็นตอน ๆ

2. ขั้นเริ่มอ่าน หมายถึง การเริ่มอ่านหนังสือที่เป็นเรื่องราวสั้น ๆ นิทาน กิจวัตรประจำวัน โดยใช้วิธีจำรูปคำ และภาพประกอบ

2.1 ฟังอ่านคำและประโยคประกอบภาพ

2.2 ฟังอ่านประโยค และเรื่องราว โดยอาศัยภาพประกอบช่วย

2.3 ฟังอ่านนิทานสั้น ๆ หรือเรื่องราว ที่ครู และนักเรียนจัดเตรียมขึ้นแต่งขึ้นหรือแผนภูมิประสบการณ์ที่ช่วยขยายประสบการณ์

2.4 ฟังให้ใช้การเทียบคำ เทียบประโยค เพื่อ ใช้ประโยคในการอ่าน

3. ขั้นอ่านหนังสือแตกหรือ มีความก้าวหน้าในการอ่าน ได้แก่ ความสามารถในการอ่านได้ยาวนาน ขึ้น โดยสามารถใช้วิธีสะกดตัวผสมคำช่วยในการอ่านคำแปลก ๆ ใหม่ ๆ

3.1 ฟังอ่านนิทาน เรื่องราว เหตุการณ์ และกิจวัตรประจำวันที่ใช้คำแปลก ๆ

3.2 ฟังอ่านนิทานที่ยาวขึ้น และสามารถ เล่าเรื่องราว ลำดับเหตุการณ์ได้

3.3 ฟังอ่านบทประพันธ์สั้น ๆ โดยการใช้จังหวะสัมผัส

3.4 ฟังอ่านเรื่องราว บทความ และสามารถจำรูปคำ เทียบคำ สะกดตัว ใช้เทคนิคตลอดจนการเดา รูปประโยค และเข้าใจความหมายได้

3.5 ฟังอ่านแบบเก็บความ และสามารถประเมินตัวละคร บทความต่าง ๆ ได้ดี จนนำไปใช้แสดงความเห็น รายงาน ได้

4. ขั้นเสริมสร้างนิสัยในการอ่านที่ดี หมายถึง สามารถอ่านในใจได้เร็ว สามารถอ่านเพื่อค้นหาคำตอบหาความเพลิดเพลินจากการอ่านโดยวิธีอ่านคร่าว ๆ

4.1 ฟังอ่านในใจ และมีความสนใจในการอ่าน อ่านหนังสือได้หลายรสหลายประเภท

4.2 ฟังอ่านหนังสืออ่านประกอบ เพื่อค้นหาสาระสำคัญหรือสิ่งที่สนใจ

4.3 ฟังอ่านแบบคร่าว ๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่สนใจ และเก็บสาระสำคัญของเรื่องอ่านได้

5. ขั้นอ่านหนังสือได้อย่างกว้างขวาง หมายถึง สามารถ เล็งเห็นคุณค่าประโยชน์ของการอ่านเกิดนิสัยม ในการอ่านหนังสือประเภทหนึ่ง มีความสนใจในวรรณคดี เรื่งมย และสารคดี จนสามารถ หยิบยกส่วนดี เ่นขึ้นอ้างอิง ชักชวนให้ผู้อื่นสนใจในรสของภาษาได้

หลักสำคัญในการสอนอ่าน ในการสอนนั้น ผู้สอนควรมีหลักยึด เพื่อว่าจะได้
ดำเนินการสอนไปอย่างถูกต้องตามความมุ่งหมายในการสอนอ่านซึ่งมีผู้เสนอไว้ดังนี้

สนม ครูทเมือง (2528, หน้า 175 – 176) ได้เสนอ หลักสำคัญ ในการสอนทักษะ
การอ่านไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. สร้างความพอใจ นักเรียนแต่ละคนอาจจะ มีความสนใจ ไม่เหมือนกัน ควร
ส่งเสริมการอ่านหนังสือ หลาย ๆ ประเภท ครูควรมีบทบาทที่จะแนะแนวทางให้เกิด ความสนใจ
เช่น เลือกกิจกรรมการอ่าน ให้ถูกใจนักเรียน

2. ต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการทางสมอง
ในการอ่านไม่เหมือนกัน จึงควรสอนเป็นกลุ่ม ๆ ทั้งนี้จะต้อง คำนึงถึงหลักจิตวิทยา
ในการสอนด้วย

3. ก่อนจะให้เด็กเรียนอ่านนั้นครู ควรบอก จุดมุ่งหมายในการอ่านเสียก่อน พยายาม
ส่งเสริมนักเรียนให้มีความพอใจ และปรารถนาที่จะอ่านหนังสือทุกประเภทที่มีประโยชน์

4. ก่อนที่จะสอนการอ่านหนังสือประเภทใด แบบใดก็ตาม ครูจะต้องอ่านเรื่องนั้นมา
ก่อนจะได้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมด เพราะจะได้เน้นในส่วนที่สำคัญ และฝึกกิจกรรมต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

5. การอ่านที่ดีจะต้องเข้าใจความหมายมิใช่แต่เพียงอ่านได้ การอ่านที่ดีต้องมีสมาธิ และ
ตั้งคำถามทบทวนอยู่ในใจเสมอ

6. ต้องฝึกให้นักเรียนอ่านหนังสือดี

7. ต้องฝึกอัตราความเร็วในการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านในใจด้วยแล้ว ต้องอ่านหนังสือ
ได้เร็ว เข้าใจความหมายได้ทันที

8. ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมในการอ่านอยู่เสมอ

9. ต้องคำนึงถึงลักษณะการอ่านที่ดี เช่น การอ่านในใจต้องอ่านให้เร็ว จับใจความได้

10. ควรฝึกการใช้สายตาให้เป็นประโยชน์ ต่อการอ่าน เพราะจะทำให้การอ่านมี
ประสิทธิภาพ

11. การอ่านในระดับขั้นสูง ๆ ควรฝึกให้อ่านตารางกราฟชนิดต่าง ๆ รวมทั้งเข้าใจ
สัญลักษณ์ที่ใช้ในชุมชนเป็นอย่างดี

12. ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการอ่านของนักเรียน เช่น การอ่านข่าว
ทางวิทยุ โทรทัศน์

13. บุคคลที่จะช่วยส่งเสริมการอ่านให้ได้ผลดี มิใช่จะต้องเป็นครูภาษาไทยเท่านั้น
ควรมีหลายฝ่ายช่วยกัน

สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการสอนอ่าน

1. ความพร้อมในการสอนครูต้องตรวจและสร้างความพร้อมทางร่างกายเกี่ยวกับสายตา เช่น การกวาดสายตาจากซ้ายไปขวา ความพร้อมเกี่ยวกับการสังเกต เปรียบเทียบ จำแนก แยกแยะ สิ่งของ การรู้จักสิ่งของทั้งของจริงและภาพ การออกเสียงเรียกชื่อสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งครูจะต้องทำให้การอ่านง่ายและสนุกสนานด้วย

2. ความต้องการของเด็ก ครูควรทราบความต้องการในการอ่านของเด็กเป็นรายบุคคล ครูผู้สอนอ่านจะต้องรู้และเข้าใจธรรมชาติของเด็กให้มาสัมพันธ์กับการอ่าน โดยชักนำให้อ่านมาก ๆ จะได้มีความรู้มากเพื่อจะได้นำไปพูดไปแสดงได้ หรือช่วยผู้ใหญ่อ่านหาความรู้จากหนังสือได้จะเป็นการช่วยพัฒนาเด็กให้ดีขึ้น

3. ประสบการณ์ของเด็ก เด็กที่มีฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจดีจะทำให้เด็กมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาก ตรงกันข้ามกับเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ดี จะขาดประสบการณ์ในการอ่าน ดังนั้น ครูจะต้องสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น นำภาพ สถานที่ ภาพพืช ภาพสัตว์ ภาพสิ่งของ ฯลฯ มาให้นักเรียนมีประสบการณ์ จะช่วยให้เด็กอ่านอย่างเข้าใจและมีความหมายสำหรับเด็กยิ่งขึ้น

4. ความสามารถในการรับรู้ของเด็ก เด็กมีความสามารถในการรับรู้แตกต่างกัน ตามสติปัญญา ประสบการณ์ และการรับรู้ บางคนรับรู้ได้เร็ว จำได้ดี ทำให้มีประสบการณ์มาก ดังนั้น ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน จึงจะสามารถแก้ไขปรับปรุง และส่งเสริมให้เด็กสร้างวิธีการรับรู้ได้ดีขึ้น (วรณี โสมประยูร, 2539, หน้า 129-130)

จิตวิทยาการสอนอ่าน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

ควรยึดหลักจิตวิทยาสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเสริมแรง (reinforcement) เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในการวางเงื่อนไข ในการเรียนการสอน มีความมั่นคงถาวรในการเรียนอ่าน การฝึกอ่านแต่อย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะให้นักเรียนอ่านหรือจำคำได้ ต้องอาศัยการเสริมแรงด้วย

2. การหยั่งเห็น (insight) เป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยพลัน ของเด็กแต่เกิดหลังจากที่เด็กได้ลองผิดลองถูกมาหลายครั้งแล้ว เช่น เด็กเห็นคำว่า “กิน” มาก่อนแล้วพบคำว่า “บิน” เด็กก็จะอ่านว่า “กิน” แต่เมื่อได้รับการสอนหรือลองสะกด เด็กก็จะอ่านคำว่า “บิน” ได้ถูกต้อง

3. ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (Piaget) เพียเจต์กล่าวว่า ความรู้คือประสบการณ์ที่ได้รับการสะสมมาแล้วในอดีต กล่าวคือ เมื่อเด็กมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกแล้วจะเก็บผลลัพธ์นั้นไว้ในตัวเมื่อเด็กพบเหตุการณ์เช่นเดียวกันอีกเด็กจะผสมผสานความรู้ใหม่กับความรู้

เดิมแล้วทำให้เกิดความคิดต่าง ๆ ไปใช้ในการทำปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพบครั้งต่อไป
คาร์โรล (Carroll, 1964, p. 188 อ้างถึงใน สมพร วัฒนศิริ, 2538, หน้า 31)

ในการสอนอ่านผู้สอนจึงต้องอาศัยหลักจิตวิทยาการศึกษาและทำความเข้าใจ
อย่างละเอียดรอบคอบจะช่วยเพิ่มความมั่นใจแก่ผู้สอน และช่วยให้การสอนบรรลุจุดประสงค์ได้ดี
ยิ่งขึ้น

ความเข้าใจในการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนลักษณะของการอ่านที่แท้จริง ผู้อ่านจะต้องสามารถ
ทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน ความหมายดังกล่าวนั้น ไม่ใช่เกิดจากตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่อ่าน
หากขึ้นอยู่กับกระบวนการกระตุ้นให้เกิดความคิดรวบยอด หรือจินตนาการของผู้อ่านเป็นสำคัญ การเข้าใจ
ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่อ่านนั้นขึ้นอยู่กับความหมายที่ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจ โดยอาศัย
ประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นพื้นฐาน (ประทีน มหาจันทร์, 2530, หน้า 155; สมพร เชื้อชวนิช,
2535, หน้า 73) ในทำนองเดียวกัน ความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถใน การจับใจความ
สำคัญ และรายละเอียดของเรื่องที่อ่านได้ ผู้ที่มีความเข้าใจจะสามารถย่อความ หรือเขียน โครงร่าง
ของสิ่งที่อ่านได้นั้น สามารถลำดับเหตุการณ์ และมองเห็นเจตนาของผู้เขียน นำไปประเมินค่าสิ่งที่
อ่านได้ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล (Strang, 1969, p. 14)

การอ่านเพื่อความเข้าใจดังกล่าวข้างต้น ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการอ่านเป็น
พื้นฐานซึ่งประกอบด้วย การฝึกทักษะและประสบการณ์เดิมในการอ่าน ดังนั้นผู้อ่านจะเกิด
ความเข้าใจในการอ่านได้เป็นอย่างดีนั้นต้องฝึกทักษะการอ่านตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อที่จะ
ได้รับประโยชน์จากการอ่าน ตลอดจนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ลักษณะของความเข้าใจในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่านเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึง
ความเข้าใจเรื่องราวในลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่ง บอนด์ และทินเกอร์ (Bond & Tinker, 1957,
pp. 234-235 อ้างถึงใน สกฤณา เปลียนกลาง, 2541, หน้า 17) ได้เสนอแนะลักษณะที่เป็น
พื้นฐานของความเข้าใจเริ่มมาจากส่วนย่อยไปจนถึงความเข้าใจในส่วนรวม ความสามารถในการ
อ่านต้องอาศัยพื้นฐานความเข้าใจในด้านต่อไปนี้

1. การเข้าใจความหมายของคำ เป็นพื้นฐานสำคัญในการอ่านถ้าผู้อ่านเข้าใจ
ความหมายของคำจะช่วยให้เข้าใจประโยคและจับใจความของเรื่องที่อ่านได้ดี
2. การเข้าใจความหมายของกลุ่มคำ ผู้อ่านเข้าใจความหมายของประโยคก็ต่อเมื่อ
ผู้อ่านรู้จักอ่านเป็นกลุ่มคำ การอ่านทีละคำจะทำให้ไม่เข้าใจข้อความที่อ่าน

3. การเข้าใจประโยค นอกจากผู้อ่านจะต้องเข้าใจความหมายเป็นคำ และกลุ่มคำ แล้วจะต้องมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคำในประโยค จึงจะเข้าใจเรื่องที่อ่าน

4. ความเข้าใจความในแต่ละย่อหน้า คือความสามารถที่จะนำประโยคแต่ละประโยค ในย่อหน้านั้น ๆ มาสัมพันธ์กัน จึงอ่านได้เข้าใจดีขึ้น

5. การเข้าใจเรื่อง คือจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อความสำคัญ ๆ ในแต่ละย่อหน้า

ชวาล แพร์ตกุล (2520, หน้า 135) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่าน เป็นความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ ความจำให้กว้างไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล ความเข้าใจเป็นสมรรถภาพทางปัญญาเป็นความสามารถของสมองที่จะดัดแปลงความรู้ให้มีรูป ลักษณะใหม่แล้วนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่แปลกออกไปซึ่งผู้ที่กระทำเช่นนั้นได้จะต้องมี คุณสมบัติ 4 ประการ คือ

1. รู้ความหมาย และรายละเอียดย่อย ๆ ของเรื่องนั้นมาก่อนแล้ว

2. รู้ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างชิ้นความรู้ย่อย ๆ เหล่านั้น

3. สามารถอธิบายชี้แจงสิ่งเหล่านั้นให้ผู้อ่านทราบได้ด้วยภาษาของตนเอง

4. สามารถตอบและอธิบายสิ่งอื่นที่มีสภาพทำนองเดียวกันกับที่เคยรู้มาแล้วได้

ความเข้าใจในการอ่านสามารถแสดงออกให้ผู้อ่านทราบได้ด้วยพฤติกรรม 3 ประการ คือ

1. การแปลความ (translation) คือสามารถแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ โดยแปลตามลักษณะหรือนัยของเรื่อง ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกต้องและใช้ได้ดีสำหรับเรื่องนั้นโดยเฉพาะ

2. การตีความ (interpretation) คือความสามารถจับความสัมพันธ์ ระหว่างชิ้นส่วนย่อย ๆ ของเรื่องนั้นจนสามารถจะนำมากล่าวแบบนัยหนึ่งได้

3. การขยายความ (extrapolation) คือความสามารถขยายความหมายและนัยของเรื่องให้กว้างไกลออกไปจากสภาพข้อเท็จจริงได้

อาจสรุปได้ว่า ผู้อ่านที่สามารถเข้าใจสิ่งที่อ่านได้นั้นจะต้องรู้จักเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ในบทอ่าน เข้ากับความรู้อื่นในด้านต่าง ๆ ของตนเองได้ด้วย

ระดับของความเข้าใจในการอ่าน การอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นการอ่านที่ต้องอาศัยความสามารถหลายด้าน ระดับความเข้าใจในการอ่านแบ่งได้ดังนี้

1. ระดับความเข้าใจข้อเท็จจริง หมายถึงความเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านตามตัวหนังสือที่เขียนไว้

2. ระดับความเข้าใจขั้นตีความ คือความเข้าใจโดยอาศัยการสรุปความ ตีความ และแปลความเรื่องที่อ่านได้

3. ระดับความเข้าใจขั้นประเมินค่า คือความสามารถในการประเมินค่าสิ่งที่อ่านมา โดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ของผู้อ่านพิจารณาตัดสิน (Dallman et al., 1974, p. 160)

นอกจากนี้เบอร์มิสเตอร์ (Burmister, 1974, pp. 193-194) ได้แบ่งระดับของความเข้าใจในการอ่านเป็น 7 ระดับ คือ

1. ระดับความจำ (memory) เป็นระดับของการจำในสิ่งที่ผู้เขียนกล่าวไว้ ได้แก่ การจำเกี่ยวกับข้อเท็จจริง คำจำกัดความ ใจความสำคัญของเรื่อง
 2. ระดับการแปลความหมาย (translation) เป็นการนำข้อความหรือสิ่งที่เข้าใจไปแปลเป็นรูปอื่น เช่นการแปลภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง การถอดความ การนำใจความสำคัญของเรื่องไปแปลเป็นแผนภูมิ
 3. ระดับการตีความ (interpretation) คือการเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้บอกไว้ เช่นหาเหตุเมื่อกำหนดผลออกมาให้คาดการณ์ว่า อะไรเกิดขึ้นต่อไป
 4. ระดับการประยุกต์ใช้ (application) คือความสามารถในการเข้าใจหลักการนั้น ๆ แล้วนำไปประยุกต์ใช้จนเกิดความสำเร็จ
 5. ระดับการวิเคราะห์ (analysis) คือความสามารถในการอ่านแยกแยะส่วนประกอบย่อย ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นส่วนใหญ่ได้
 6. ระดับการสังเคราะห์ (synthesis) เป็นการนำความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านมาผสมผสานกันแล้วจัดเรียงใหม่
 7. ระดับการประเมินผล (evaluation) คือความสามารถในการวางแผนและตัดสินใจ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นบรรทัดฐาน เช่น เรื่องราวที่อ่านนั้นมีอะไรบ้างที่เป็นความคิดเห็น
- การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ เป็นกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับตัวผู้อ่าน เนื่องจากผู้อ่านแต่ละคนต่างก็มีความรู้ประสบการณ์ โลกทัศน์ แตกต่างกัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่าน นักจิตวิทยากลุ่มปัญญานิยม ได้คิดทฤษฎีสคีมา (Schema theory) ขึ้นมา เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับความรู้ การแทนที่ความรู้ และช่วยให้การใช้ความรู้สะดวกขึ้น ความรู้ทั้งหมดถูกบรรจุไว้ในหน่วยเฉพาะที่เรียกว่า สคีมา นอกจากตัวความรู้แล้วในหน่วยเฉพาะเหล่านั้นยังบรรจุข้อมูล เกี่ยวกับวิธีการใช้ความรู้เหล่านั้นด้วย

สคีมา หมายถึง โครงสร้างของความรู้ที่เกิดขึ้นในสมอง (กรมวิชาการ, 2539, หน้า ๓๓) ดังนั้นในการอ่านจำเป็นต้องใช้ สคีมาเป็นพื้นฐานความรู้ ไว้รองรับข้อมูลใหม่ ถ้าข้อมูลเชื่อมโยงเข้ากับสคีมา หรือความรู้เดิมที่มีอยู่ก็จะอ่านได้เข้าใจ

160871

๓
372.4
52482
๑

การอ่านเพื่อความเข้าใจต้องอาศัย โครงสร้างความรู้ ความสามารถ การอ่านและข้อมูลจากการอ่านมาช่วยทำความเข้าใจในการอ่าน ผู้อ่านต้องการโครงสร้างของความรู้จากการอ่าน 2 ประเภท คือ

1. โครงสร้างของบทอ่าน หรือโครงสร้างหนังสือ ได้แก่ หัวข้อต่าง ๆ ของเรื่องที่อ่าน จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่านดีขึ้น
2. จุดประสงค์ของการอ่าน ซึ่งเป็นความคาดหวังของผู้อ่านที่ต้องการทราบเนื้อเรื่องที่อ่านเกี่ยวกับเรื่องใด

ดังนั้นการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับตัวผู้อ่าน ผู้อ่านจะได้ความคิดจากเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะต้องเข้าใจ โครงสร้างของความรู้ มีความสามารถในการอ่าน นักจิตวิทยาได้นำทฤษฎีสถิติมามาอธิบายการอ่าน ว่าการที่ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่อ่าน ได้ต้องอาศัยโครงสร้างความรู้เดิมของผู้อ่านมาปฏิสัมพันธ์กับการอ่าน การทำความเข้าใจ คำ ประโยค หรือบทอ่าน เป็นความเข้าใจ โดยใช้ความรู้ทางภาษาสำหรับกระบวนการตีความ แปลความ ขยายความ และสรุปความ ต้องคำนึงถึงสิ่งที่อ่าน มาคิดพิจารณากับความรู้เดิม โดยใช้กระบวนการทางสมองที่ผู้อ่านมีโครงสร้างความรู้เดิมอยู่มาช่วยในกระบวนการนี้

วิธีสอนอ่านเพื่อพัฒนาโครงสร้างความรู้หรือแบบแผนความรู้ (schema) มีดังนี้

1. สอนอ่านจากบทเรียนสั้น ๆ โดยสอนจากคำไปสู่วลี จากวลี ไปสู่ประโยค จากประโยคไปสู่ย่อหน้า
2. สอนอ่านโดยให้นักเรียน อ่านแล้วทำนายว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ต่อไป ผลจากเหตุการณ์นี้จะเป็นอย่างไ
3. คุรสร้างความรู้พื้นฐานจากการอ่าน โดยสนทนา เรื่องในบทอ่าน เพื่อสร้างขอบข่ายความรู้ในบทเรียนเป็นพื้นฐานการอ่าน
4. ให้นักเรียนตั้งคำถามก่อนอ่าน และคำถามหลังอ่าน (กรมวิชาการ, 2538, หน้า ค)

ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การอ่านและเข้าใจตามตัวหนังสือ ได้แก่ การอ่านเพื่อตอบคำถาม เพื่อหารายละเอียดของเรื่องเพื่อหาข้อเท็จจริงของเรื่อง เพื่อทำตาม คำสั่ง เป็นการอ่านที่ใช้ความจำในการอ่าน
2. การอ่านเพื่อตีความ เป็นการอ่านเพื่อหาความคิดสำคัญของเรื่อง หาข้อสรุปของเรื่อง หาเหตุและผล การแก้ปัญหา
3. การอ่านเพื่อวิจารณ์ เป็นการอ่านเพื่อ ประเมินสิ่งที่อ่านตัดสินว่า ถูก หรือผิดหรือหาคุณค่า ในสิ่งที่อ่าน รวมทั้งเป็นการอ่านเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับ

ความคิดเห็น หาช้อแตกต่าง ระหว่างข้อเท็จจริงกับความเพ้อฝัน หรือสามารถบอกได้ว่าข้อ
ความใดเป็นข้อความแสดงถึงการโฆษณาชวนเชื่อ

4. การอ่านเพื่อสร้างสรรค์เป็นการอ่านแล้วบอกแนวทางความคิดของเรื่อง ได้
หาข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านได้ (กรมวิชาการ, 2539, หน้า ค)

ประเภทของความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ

1. การอ่านตามตัวอักษร (literal reading) คือการอ่านที่ผู้อ่านทำความเข้าใจเนื้อหา
สาระที่ผู้เขียนกล่าวออกมาโดยตรง ประกอบด้วยทักษะย่อยดังนี้

- 1.1 การชี้คำสรรพนามที่ใช้แทนคำถาม
- 1.2 การหาความเป็นจริงจากเรื่อง
- 1.3 การไปตามทิศทาง
- 1.4 การหาประโยคสำคัญ
- 1.5 การตั้งหัวข้อเรื่องและการเก็บใจความสำคัญ
- 1.6 การเก็บรายละเอียดสำคัญ
- 1.7 การเรียงลำดับเหตุการณ์
- 1.8 การเปรียบเทียบ
- 1.9 การเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุผล
- 1.10 การชี้อุปนิสัยของบุคคลในเรื่อง

2. การอ่านตีความ (interpretative reading) คือการอ่านที่ผู้อ่านต้องแสวงหา
ความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในข้อความที่ปรากฏ ซึ่งผู้เขียนมิได้ กล่าวออกมาโดยตรงเพื่อ ประเมินค่า
สิ่งที่ผู้เขียนเขียน ประกอบด้วยทักษะย่อยดังนี้

- 2.1 การกล่าวสรุป
- 2.2 การสรุปกฎ
- 2.3 การคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า
- 2.4 การเข้าใจสำนวนภาษา
- 2.5 การตั้งหัวข้อเรื่องและการเก็บใจความสำคัญ
- 2.6 การเก็บรายละเอียดที่สำคัญ
- 2.7 การเรียงลำดับ
- 2.8 การเปรียบเทียบ
- 2.9 การเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุและผล
- 2.10 การชี้อุปนิสัยของบุคคลในเรื่อง

3. การอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณ (critical reading) หมายถึง การที่ผู้อ่านต้องพิจารณาตัดสินประเมินค่า สิ่งที่คุณเขียน เขียนว่าเท็จจริง ถูกผิดเพียงไร ซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อยดังนี้

- 3.1 การแยกความเป็นจริงกับความคิดเห็น
- 3.2 การแยกเนื้อเรื่องที่เป็นจริงออกจากเรื่องที่เพ้อฝัน
- 3.3 การหาเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้อง
- 3.4 การพิจารณาโฆษณาชวนเชื่อ
- 3.5 การพิจารณาเหตุผลที่ทำให้ชวนเชื่อ
- 3.6 การพิจารณาความเหมาะสมคุณค่า และการยอมรับสิ่งที่อ่าน
- 3.7 การชี้วัดอุปสรรคของผู้แต่ง
- 3.8 การแสดงความรู้สึกและการจับความรู้สึก

4. การนำไปใช้ (application) หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านสามารถนำสิ่งที่ผู้อ่านเรียนรู้จากบทอ่านไปใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันหรือสถานการณ์อื่น ๆ ได้ (มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์, 2538, หน้า 240-242)

ทฤษฎีการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านเพื่อความเข้าใจ

มี 4 ทฤษฎีดังนี้ คือ

1. ทฤษฎีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา (concentrated language encounter teaching) เน้นการพัฒนาภาษาเพื่อตั้งประสบการณ์เดิมของผู้เรียนให้สัมพันธ์กับบทเรียนใหม่โดยให้เป็นไปตามการรับรู้โดยธรรมชาติ โดยการพัฒนาความหมายรวมของภาษาไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษา ซึ่งจะต้องมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนโดยกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติที่นักเรียนเคยรู้จักมักคุ้นมาแล้วเป็นอย่างดี

2. แนวทฤษฎีการสอนแบบสื่อสาร (communicative approach) เน้นการใช้ภาษาระหว่างครูกับนักเรียน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออกทางภาษาเพื่อสื่อสารความหมายด้วยตนเอง ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยครูมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ แนะนำและแก้ไขการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

3. แนวทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ เน้นปัจจัยที่ป้อนเข้า จะต้องเป็นสิ่งที่เร้าที่จะกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจแก่นักเรียน โดยใช้กระบวนการการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการรับรู้ทางภาษาของนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจวิธีการให้ปัจจัยป้อนเข้าอย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับนักเรียน

4. แนวทฤษฎีสคีมา (schema theory) เป็นทฤษฎีที่อิงปรัชญาของคานต์ (Kant) มีความเชื่อว่ามนุษย์จะเข้าใจเหตุการณ์ได้ดีก็ต่อเมื่อเหตุการณ์นั้นสอดคล้องกับความรู้เดิม

ที่มนุษย์มีอยู่ในสมอง ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงเน้นความสำคัญของความรู้เดิม ทฤษฎีสกีมากับการอ่าน คือการที่ผู้อ่านจะมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ ก็ต้องอาศัยความรู้เดิมของผู้อ่าน มาปฏิสัมพันธ์กับบทอ่าน การทำความเข้าใจคำ ประโยค หรือบทอ่าน เป็นเพียงความเข้าใจ โดยความรู้ทางภาษาเท่านั้น สำหรับกระบวนการตีความ แปลความ ขยายความ และสรุปความ ต้องอาศัยหลักการของการนำสิ่งที่อ่านมาคิดพิจารณาเกี่ยวกับความรู้เดิม โดยใช้กระบวนการทางสมอง ที่ผู้อ่านมีโครงสร้างความรู้เดิม มาช่วยในกระบวนการนี้ ทั้งนี้เพราะข้อเขียนเป็นเพียงข้อมูลทางภาษาที่ผู้เขียนเตรียมให้ผู้อ่านเท่านั้น ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องสร้างความหมายขึ้นโดยนำความรู้เดิมที่มีอยู่มาสัมพันธ์กับข้อเขียน ตามหลักการของทฤษฎีโครงสร้างประสบการณ์เดิมถือว่า ผู้อ่านและผู้เขียนต่างก็มีโครงสร้างของความรู้เป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้

ดังนั้นเมื่อผู้เขียนถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ซึ่งเป็นโครงสร้างความรู้เดิมออกมาเป็นงานเขียนแล้ว งานเขียนนั้นก็จะเป็นตัวแทนของโครงสร้างความรู้ของผู้เขียนถ้าความรู้ของผู้อ่านและผู้เขียนแตกต่างกันมากผู้อ่านจะไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ (ดวงเดือน แสงชัย, 2531, หน้า 24 – 29)

จากทฤษฎีการสอนอ่านดังกล่าว นั้นจะสังเกตเห็นว่าแต่ละทฤษฎีจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ความรู้ใหม่ ซึ่งจากทฤษฎีดังกล่าวนี้ ครูผู้สอนสามารถนำมาเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับวิธีสอน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความเข้าใจในการอ่านและองค์ประกอบ ความเข้าใจในการอ่านขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ดังนี้

1. การเข้าใจความหมายของคำ ถือเป็นทักษะพื้นฐานของการอ่านถ้านักเรียนรู้ความหมายของคำไม่เพียงพอจะไม่สามารถเข้าใจประโยค ข้อความแต่ละย่อหน้าและไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่อ่านได้
2. การเข้าใจความหมายของหน่วยความคิด นักเรียนจะเข้าใจความหมายของกลุ่มคำได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนรู้จักอ่านเป็นหน่วยความคิด การอ่านทีละคำจะไม่ช่วยให้ นักเรียนเข้าใจได้
3. การเข้าใจประโยค เมื่อนักเรียนเข้าใจความหมายของคำและรู้จักอ่านเป็นหน่วยคำแล้วนักเรียนจะต้องมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประโยคด้วย
4. การเข้าใจข้อความแต่ละย่อหน้า นักเรียนจะเข้าใจข้อความแต่ละย่อหน้าได้ก็ต่อเมื่อนักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างประโยคแต่ละย่อหน้า หากนักเรียนขาดความสามารถในด้านนี้ ก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจเรื่องที่อ่านได้

5. การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างย่อหน้า หรือการเข้าใจเนื้อความทั้งหมด คือต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อความสำคัญในแต่ละตอน ๆ จึงจะทำให้เข้าใจเรื่องทั้งหมดได้ บอนด์ และ ทินเกอร์ (Bond & Tinker, 1957, p. 235 อ้างถึงใน ทิพสร มีปิ่น, 2539, หน้า 33) นอกจากนี้แล้วความเข้าใจในการอ่านยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้

1. ตัวแปรในด้านผู้อ่าน ได้แก่ อายุ ความสามารถ ความรู้สึก และแรงจูงใจ
2. ตัวแปรในด้านบทอ่าน ได้แก่ อรรถลักษณะ ชนิดของบทอ่าน ส่วนสำคัญของบทอ่าน การพิจารณาบทอ่าน

3. ตัวแปรในด้านบริบททางการศึกษา ได้แก่ สภาพแวดล้อม งาน กลุ่มสังคม จุดประสงค์

4. ตัวแปรในด้านตัวครู ได้แก่ ความรู้ ประสบการณ์ เจตคติ และแนวการสอน พลัดและเลปปี้ (Flood & Lapp, 1990, p. 490) สอดคล้องกับแนวความคิดของ แฮริส และสมิท (Harris & Smith, 1976, p. 228) ที่ได้แบ่งองค์ประกอบของความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

1. ประสบการณ์พื้นฐานของผู้อ่าน (background experience) ประสบการณ์หรือภูมิหลัง ช่วยให้อ่านนำประสบการณ์เดิมมาช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในฉาก เหตุการณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี

2. ความสามารถทางด้านภาษา (language abilities) ความสามารถทางด้านภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้อ่านสามารถเข้าใจโครงสร้างส่วนลึกในภาษาได้ดี มีความรู้ทางภาษา เข้าใจความหมายของคำต่าง ๆ ในเรื่องที่อ่าน

3. ความสามารถในการคิด (thinking abilities) ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาตลอดจนโอกาสที่จะให้เหตุผลของผู้อ่าน เพื่อให้มีความคิดรวบยอด สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี สามารถตีความ วิเคราะห์วิจารณ์ได้

4. เจตคติที่มีต่อการอ่าน (reading attitude) มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจในการอ่าน และช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น

5. จุดประสงค์ในการอ่าน (reading purpose) ช่วยให้เข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านได้ง่ายขึ้น เป็นการอ่านที่สนุกรวดเร็วและง่ายขึ้น

องค์ประกอบในการอ่านเพื่อความเข้าใจนี้มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับผู้สอน ในการกำหนดจุดประสงค์การอ่านของนักเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

หลักในการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ มีข้อควรคำนึงในการสอนอ่านดังต่อไปนี้

1. ควรเป็นการอ่านในระดับข้อความครูผู้สอนไม่ควรสอนให้ผู้เรียนศึกษาเฉพาะส่วนย่อย ๆ ของภาษาในบทอ่าน หรือมองว่า คำ วลี ประโยคในบทอ่านต่างเป็นอิสระต่อกันจนเข้าใจผิดคิดว่าการจะเข้าใจบทอ่านนั้น ๆ จะต้องศึกษาหน่วยย่อย ๆ เหล่านั้นอย่างละเอียด แต่ควรสอนให้ผู้เรียนอ่านและเข้าใจความหมายเป็นย่อหน้า
2. ควรเน้นความเข้าใจโดยสรุปก่อนทำความเข้าใจในรายละเอียด การสอนอ่านควรเน้นให้ผู้อ่าน อ่านเพื่อทำความเข้าใจทั้งหมดของเรื่องที่อ่านเสียก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยลงไปในรายละเอียดของเนื้อหาแบบฝึกหัดที่ให้ทำก็เช่นเดียวกัน ควรให้ผู้เรียนได้ใช้ความเข้าใจกว้าง ๆ เช่น จุดมุ่งหมายของบทอ่านเสียก่อนจึงถามความเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์ ส่วนวน หรือเนื้อหาในรายละเอียด
3. ควรใช้บทอ่านที่พบในชีวิตจริง คือในชีวิตจริงคนเรามักพูดหรือเขียนข้อความมาเดิม อ้างถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ว หรือมักมีการใช้เครื่องบ่งบอกต่าง ๆ
4. ควรใช้ทักษะสัมพันธ์ ครูผู้สอนไม่ควรสอนทักษะการอ่าน โดยแยกจากทักษะอื่น ๆ เพราะในชีวิตจริงเมื่อเราได้ฟัง หรืออ่านอะไรแล้วเรามักจะนำไปเล่าต่อหรือเขียนให้คนอื่นอ่าน ดังนั้นกิจกรรมการอ่านควรนำทักษะอื่นมาเสริมการฝึกทักษะการอ่านด้วย เช่น อ่านประกาศ สัมภาษณ์ แล้วเขียนจดหมายไปบอกเพื่อน
5. ควรอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย ครูผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนรู้จุดมุ่งหมายก่อนเรียนการอ่านทุกครั้ง เพราะจะเป็นเครื่องกำหนดประเภทของการอ่าน และทักษะในการอ่านแบบต่าง ๆ
6. ควรเน้นที่กระบวนการค้นคว้าหาคำตอบการอ่านเป็นกิจกรรมที่ต้องเน้นการเคลื่อนไหว เพราะตลอดเวลาผู้อ่านจะต้องเดาความหมาย ทำนาย ตรวจสอบ และถามคำถามตัวเองดังนั้นในการอ่านควรมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาและฝึกฝนความสามารถในทักษะเหล่านั้นอย่างเป็นระบบมากกว่าจะเน้นที่คำตอบ
7. ผู้เรียนควรอ่านด้วยตนเอง หลังจากการสอนคำศัพท์บางคำที่คาดว่าจะมีปัญหา และให้หลักการในการอ่านแล้วควรปล่อยให้ผู้เรียนอ่านด้วยตนเอง เมื่อพบคำศัพท์ใหม่จะได้รู้จักเดาคำศัพท์นั้นจากคำข้างเคียง
8. ส่งเสริมการอ่านนอกเวลาเรียน ทักษะการอ่านจำเป็นต้องมีการฝึกฝนอยู่เสมอจนเกิดความชำนาญการอ่านในห้องเรียนจึงไม่พอครูจึงต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้สนใจในการอ่านหนังสือนอกห้องเรียน (ทรงพร อิศโรวุธกุล, 2528, หน้า 10-14)

การประเมินผลความเข้าใจในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่านสามารถประเมินได้ตามความสามารถต่อไปนี้

1. ตอบคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง และรายละเอียด จากเรื่องราวที่อ่านได้
 2. สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำ
 3. จดจำและสามารถบรรยายสิ่งที่อ่านเป็นคำพูดได้
 4. ลำดับเหตุการณ์ของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง
 5. แยกได้ว่าตอนใดสำคัญ ตอนใดไม่สำคัญ
 6. บอกได้ว่าตัวอย่างหรือคำอธิบายประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับเนื้อความตอนใด
- อย่างไร
7. บอกได้ว่าประโยคใดเป็นประโยคแสดงเนื้อหาความสำคัญหรือใจความของเรื่องที่อ่านได้
 8. บอกได้ว่าเนื้อหาของสิ่งที่อ่าน มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างไร
 9. แสดงข้อสรุปของบทความที่อ่านได้อย่างถูกต้อง
 10. บอกได้ว่าในการเขียนผู้อ่านยึดแนวอะไรในการจัดเรียบเรียง เช่น เวลา สถานที่ เหตุผล
 11. บอกได้ว่าอะไรคือความหมายที่ซ่อนเร้นหรือความหมายที่ไม่ได้แสดงไว้ตรง ๆ
 12. บอกได้ว่าเรื่องที่อ่าน มีแนวการดำเนินเรื่องอย่างไร
 13. บอกวัตถุประสงค์ในการเขียนได้
 14. บอกได้ว่าตอนใดผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ ด้วยคำเปรียบเทียบ และมีความหมายอย่างไร (Hafner & Jolly, 1972, p. 147 อ้างถึงใน รัตนากร สายแก้ว, 2534, หน้า 13-14)

เจตคติต่อการอ่าน

เจตคติ เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกด้านหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ ในทางที่พึงประสงค์ ซึ่งครูผู้สอนต้องสร้างขึ้นในตัวของผู้เรียน ดังที่หลักสูตรภาษาไทย (กรมวิชาการ, 2535, หน้า 7) ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การสอนภาษาไทย คือ มินิสัยรักการอ่าน ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทย และวรรณคดี ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประจําชาติและการสร้างความงดงามในชีวิต การปลูกฝังเจตคติต่อผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยมี ผู้ให้ความหมายของเจตคติ ไว้ต่าง ๆ กัน สุรางค์ ใจวัตระกุล (2541, หน้า 246) ให้ความหมาย เจตคติว่าเป็นความโน้มเอียง ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสนองตอบต่อสิ่งเร้า ซึ่งอาจเป็นคน วัตถุ สิ่งของ หรือความคิด อาจจะเป็นทางบวกหรือทางลบก็ได้ บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ (2537, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ปฏิกริยาของบุคคลอื่น ปราฏการณ์และแนวคิดต่าง ๆ ในสังคม

สรุปได้ว่า เจตคติหมายถึง ท่าทีของคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางชอบหรือไม่ชอบ และมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า ตามความรู้สึกที่เกิดขึ้น ได้ทันที เจตคติที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด สามารถสร้างขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้

ดังนั้น ความหมายของเจตคติในการอ่าน จึงเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อการอ่าน ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบไม่ว่าจะเป็นการอ่านอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นการก็ตาม แม้บางวันนักเรียนต้องอ่านหนังสือ โดยปฏิบัติตามคำขอร้อง หรือบังคับของผู้ปกครอง นักเรียน อาจรู้หรือไม่ต้องการรับรู้ความหมายของคำ ในหนังสือ ลักษณะที่เกิดขึ้นเช่นนี้ เป็นความรู้สึก ทางด้านลบของนักเรียนที่มีต่อการอ่าน ตรงกันข้ามกับนักเรียนบางคนที่อ่านหนังสือ โดยผู้ปกครองไม่ต้องบังคับก็สามารถอ่านโดยเข้าใจความหมาย แสดงให้เห็นถึงเจตคติที่ดี ต่อการอ่าน (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2539, หน้า 45)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า เจตคติหมายถึง ความรู้สึกชอบไม่ชอบที่บุคคล มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติตนของบุคคลนั้น ๆ ถ้าเป็นเจตคติที่ดีต่อการอ่าน ก็ หมายถึง ความรู้สึกที่พอใจในการอ่าน เป็นความรู้สึกในด้านบวก แต่ถ้าเป็นเจตคติในทางลบ ก็ หมายถึง ความรู้สึกไม่ชอบอ่าน ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมการสอนอ่านจึงควรต้องมีการสร้างเสริม ให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่ความสนใจในการอ่าน

ลักษณะและประเภทของเจตคติ ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์ (2524, หน้า 5) ได้สรุป ลักษณะที่สำคัญของเจตคติไว้ ดังนี้

1. เจตคติเป็นการเตรียมความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทางที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งการเตรียมนี้เป็นการเตรียมภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่สังเกต
2. สภาวะตอบสนองของบุคคลที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นมีลักษณะที่ซับซ้อน ทั้งนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอารมณ์ด้วย
3. เจตคติไม่ใช่พฤติกรรม แต่เป็นสภาวะของจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึนึกคิด และเป็นตัวกำหนดแนวทางในการแสดงออกของพฤติกรรม
4. เจตคติไม่สามารถวัดได้โดยตรงแต่สามารถสร้างเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำนายหรืออธิบายเจตคติได้
5. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์บุคคลจะมีเจตคติในเรื่องเดียวกันแตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ระยะเวลาเรียนรู้ เป็นต้น

เจตคติของแต่ละบุคคลนั้นย่อมมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 208 - 209) ได้แบ่งประเภทของเจตคติออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. เจตคติทั่วไป (general attitude) ได้แก่ สภาพจิตใจโดยทั่วไป เป็นแนวคิดประจำตัวของบุคคล เจตคติ โดยทั่วไป ได้แก่ ลักษณะของบุคลิกภาพอันกว้างขวาง เช่น การมองโลกในแง่ดี การเคร่งในระเบียบประเพณี เป็นต้น
2. เจตคติเฉพาะอย่าง (specific attitude) ได้แก่ สภาพทางจิตใจที่บุคคลมีต่อวัตถุ สิ่งของ บุคคล สถานการณ์และสิ่งอื่น ๆ เจตคติเฉพาะอย่างนี้จะแสดงออกในลักษณะชอบไม่ชอบ สิ่งนั้นคนนั้นถ้าชอบหรือเห็นดีด้วยก็เรียกว่ามีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าไม่ชอบและเห็นว่าไม่ดีต่อสิ่งนั้น เป็นการจำเพาะเจาะจง เช่น นักเรียนไม่ชอบครูคนนั้นก็เรียกว่ามีเจตคติที่ไม่ดีต่อครูคนนั้น หรือถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษก็แสดงว่านักเรียนชอบเรียนภาษาอังกฤษ เป็นต้น นอกจากนี้เจตคดียังสามารถแบ่งตามลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้ คือ

1. เจตคติเชิงนิมิต เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย สนับสนุน ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ
2. เจตคติเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในทางตรงข้ามกับเชิงนิมิต เช่น ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย คัดค้าน ไม่ปฏิบัติตาม
3. เจตคติที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งเจตคติเชิงนิมิต และเชิงนิเสธ แต่อยู่ระหว่างกลางไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เช่น ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบไม่ชอบ (Calman, n.d อ้างถึงใน นิลวรรณ สิทธิอาษา, 2539, หน้า 43)

องค์ประกอบของเจตคติ โดยทั่วไปเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อ หรือช่วยในการประเมินสิ่งเร้านั้น ๆ
2. องค์ประกอบด้านความรู้หรืออารมณ์ (affective component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า อย่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้านั้นแล้วว่าพอใจ หรือไม่พอใจ ต้องการ หรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว
3. องค์ประกอบพฤติกรรม (behavioral component) เป็นองค์ประกอบในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกของบุคคลได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออกอาจจะสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 210-211)

1. ความรู้ (cognitive component) บุคคลใดจะมีเจตคติต่อสิ่งใดได้ บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้นเสียก่อน เพื่อใช้เป็นรายละเอียดสำหรับให้เหตุผลในการที่จะสรุปเป็นความเชื่อต่อไป
2. ความรู้สึก (feeling component) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลังจากรู้และเข้าใจสิ่งนั้นแล้ว กล่าวคือเมื่อบุคคลได้รู้และเข้าใจเรื่องใด ก็จะสามารถเป็นความเห็นในรูปการประเมินค่าว่า สิ่งนั้นเป็นที่พอใจหรือไม่พอใจ สำคัญหรือไม่สำคัญ ซึ่งเท่ากับเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกต่อสิ่งนั้น
3. ความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติ (action tendency component) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่รวมตัวมาจากความรู้และความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติหรือตอบสนองต่อสิ่งนั้น ในทิศทางที่สนับสนุน คัดลอกตาม หรือขัดแย้ง ตามความรู้และความรู้สึกที่เป็นพื้นฐานนั้น

เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด จะต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบนี้เสมอ โดยปกติบุคคลจะแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับเจตคติที่มีอยู่ มีบางครั้งบุคคลอาจมีเจตคติอย่างหนึ่งแต่แสดงพฤติกรรมออกมาอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้น การที่เราล่วงรู้ถึงความคิด ความรู้สึก หรือเจตคติของบุคคล จึงไม่ใช่สิ่งที่แน่นอน และอาจไม่ถูกต้องเสมอไป องค์ประกอบเหล่านี้ของบุคคลต่าง ๆ สามารถที่จะสร้างเสริมและเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะเจตคติต่อการอ่านควรได้มีการสร้างเสริมให้มีเจตคติที่ดีต่อการอ่านเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพราะการอ่านคือหัวใจของการพัฒนาทุกด้านของผู้เรียน

การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เจตคติจะเกิดและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และเป็นไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกิดในครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธก็จะมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากได้พบเห็น ได้ปฏิบัติทางด้านพุทธศาสนาอยู่ทุกวัน
2. จากประสบการณ์ส่วนตัว คนที่เคยถูกสุนัขกัดย่อมจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสุนัขมากกว่าคนทั่ว ๆ ไป
3. จากเหตุการณ์ที่ประทับใจซึ่งมักจะเป็นประสบการณ์เพียงครั้งเดียว
4. การรับเอาเจตคติเดิมของผู้อื่นที่มีอยู่แล้วมาเป็นเจตคติของตนเอง เช่น เมื่อเข้าไปเป็นนักศึกษาใหม่ของมหาวิทยาลัยเราก็มักรับเอาเจตคติต่าง ๆ จากนักศึกษาเก่า
5. เกิดจากบุคลิกภาพของแต่ละคน เช่นบางคนที่มีองโลกในแง่ร้าย ก็มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ค่อยดีต่อสิ่งอื่น ๆ
6. เกิดจากอิทธิพลของสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นแหล่งให้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเข้าใจและอารมณ์
7. ความต้องการที่จะให้สมปรารถนา ทำให้เกิดเจตคติต่อสิ่งอื่น ๆ เช่น คนไข้มียเจตคติที่ดีต่อหมอเพราะหมอเป็นผู้ที่รักษาเขาให้หายได้ (กาญจนา คำสุวรรณ และนิตยา เสาร์มณี, 2524, หน้า 234)

เจตคตินอกจากจะเกิดขึ้นได้อยู่เรื่อย ๆ แล้วยังสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้เรื่อย ๆ เช่นกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีดังนี้

1. เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อรับข้อมูลใหม่จากบุคคลหรือสื่อมวลชน
2. เมื่อได้รับประสบการณ์ตรงหรือความสะเทือนใจ
3. ถูกบังคับให้ต้องปฏิบัติไปนาน ๆ
4. การรักษาทางจิตเพื่อให้เข้าใจเหตุผลที่ถูกต้อง
5. เปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมใหม่ (ซูชีพ อ่อน โกลสูง, 2522, หน้า 7)

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ นั้นนอกจากจะมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนแล้ว ยังจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน วิชาเหล่านั้นด้วย เพราะเจตคติในวิชาที่เรียนมีความสำคัญ เป็นสิ่งที่จะให้ผู้เรียนตั้งใจสนใจเรียน และแสวงหาความรู้ได้อย่างดี ถ้าหากว่านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อผู้สอน ต่อกิจกรรมการเรียนการสอนต่อวิชาที่เรียนก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย (สำเริง บุญเรืองรัตน์, 2524, หน้า 7)

การเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนนั้นนับว่ามีความสำคัญมากจึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องสร้างความสำเร็จในการเรียนให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน การเสริมสร้างเจตคติที่ดีขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ที่พึงพอใจ เจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการเพิ่มพูนในสิ่งใหม่ๆ (สุดใจ เหล่าสุนทร, 2522, หน้า 143-144)

หลักการสร้างเจตคติ ในด้านการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนสามารถทำได้ดังนี้

1. การสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน

1.1 จัดสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและความสนุกสนาน

1.2 ครูต้องเป็นแบบฉบับที่ดีทั้งด้านความคิด ความประพฤติ และการมีระเบียบวินัยด้านการเรียนรู้ และสังคม

2. การเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียน

2.1 ให้การแนะแนวโดยชี้แนะแนวทางปฏิบัติต่อการเรียนรู้ให้ถูกต้อง และเหมาะสม ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่จะตอบสนองในทางบวกต่อสิ่งที่ทำคุณประโยชน์แก่ตนเอง

2.2 พยายามให้การเสริมสร้างแรงที่ตรงกับความถนัด และความต้องการ แก่เด็กแต่ละคนเพื่อให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้มากกว่าการใช้การลงโทษ

2.3 พยายามให้เด็กได้ลงมือกระทำเอง และมีส่วนรับผิดชอบต่องานนั้น ๆ เช่น การสอนหัวข้อบางอย่าง ครูจะแบ่งให้นักเรียนค้นคว้าทดลองด้วยตนเองเด็กจะเกิดความเข้าใจภาคภูมิใจต่อบทเรียนนั้น ๆ ทำให้เจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนนั้นลดลงและในที่สุดกลายเป็นเจตคติที่ดีไปได้

เจตคติต่อการอ่านมีความสำคัญต่อการเรียนภาษาไทยมากมีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของเจตคติในการอ่านว่า การอ่านหนังสือดี ๆ ช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนเจตคติได้ หากครูได้ช่วยชี้แนะ อธิบายให้นักเรียนมองเห็นจุดสำคัญด้วยก็จะยิ่งขึ้นการอ่านนิทาน นวนิยาย มีอิทธิพลเร้าอารมณ์มากจนสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติได้ เพราะขณะอ่านสมองจะแปลความหมายของแนวคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสืออันเกี่ยวกับมารยาท วัฒนธรรม ศีลธรรม ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ สามัคคี มีเมตตาเกิดอารมณ์คล้อยตามนำตัวเองเข้าไปสวมบทบาทตัวเอกในเรื่องที่อ่าน ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้แนวคิดใหม่ และเกิดความรู้สึกใหม่ขึ้นมา ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นเจตคติ ที่ครูต้องการจะปลูกฝังได้ (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2530, หน้า 194) เจตคติที่ดีในการอ่านเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีในการอ่าน นักเรียนจะมีนิสัยรักการอ่าน

ขอบหนังสือหลายประเภท หลายรส และเจตคติที่ดีต่อการอ่านนี้ยังช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกเหนือจากการเรียนและการเล่นอีกด้วย จะเห็นว่าเจตคติที่ดีในการอ่านมีความสำคัญหรือประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอ่านอย่างยิ่ง

ดังนั้นครูผู้สอนจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการอ่านให้กับนักเรียนซึ่งทำได้ดังนี้

1. ในการสอนอ่านจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าสอนอ่านให้อ่านง่ายให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จง่าย เพื่อให้เด็กมีกำลังใจที่จะอ่านโดยใช้ภาพ และเทคนิคการสอนของครูเข้าช่วย
2. ส่งเสริมให้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ เพื่อให้ผู้เรียนเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าของการอ่าน จากคำที่อ่านได้ไปเรียนรู้เรื่องราวใหม่ได้ ร้องเพลงได้ การเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าของสิ่งที่อ่าน ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีในสิ่งนั้น ดังนั้นการสอนอ่านเพื่อจะเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการอ่านจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์ของการอ่านนั้นไปเรียนรู้ซึ่งนอกจากจะช่วยฝึกทักษะได้ดีแล้ว ยังช่วยให้เด็กเล็งเห็นประโยชน์และก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่าน
3. การเรียนอ่านของผู้เรียน จะต้องส่งเสริมให้ได้เรียนอย่างสนุกสนานและเพลิดเพลิน ครูควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

3.1 จะต้องพิจารณาว่าสิ่งที่เรียน (บทอ่าน) ควรสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ลักษณะการเรียนอ่านเป็นความต้องการ เป็นสิ่งที่ท้าทาย ยั่วให้ผู้เรียนอยากที่จะอ่านมากกว่าบังคับขัดเยียดให้อ่าน เพราะการบังคับข่มขู่ย่อมทำให้ผู้เรียนเกลียดการอ่าน หากทบทวนถึงสภาพการสอนอ่านที่ผ่านมาแล้ว หลายท่านคงจะเห็นด้วยว่าการเรียนการสอนอ่านเป็นเรื่องของการบังคับ ทำโทษ คำนี้ให้ท่องจำตามรูปแบบของอักขรวิธีเป็นอันมากจุดนี้น่าจะเป็นจุดแรกที่ต้องแก้ไขอย่างยิ่ง

3.2 ในการสอนอ่านหรือการจัดกิจกรรมการอ่านทั้งปวงจะต้องสร้างบรรยากาศในการสอนให้อบอุ่นสนุกสนาน เช่น ครูมีความเป็นกันเอง ทั้งรักและเมตตาผู้เรียน คอยให้กำลังใจหาทางช่วยเหลือและแก้ไข (บันลือ พฤษะวัน, 2532, หน้า 39-43)

เจตคติเป็นสภาวะของจิตใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเนื่องมาจากการประสบเจตคตินี้อาจมองไม่เห็นได้โดยตรง แต่จะแสดงออกมาทางความคิดเห็น การพูดและลักษณะท่าทาง ผู้มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใด เขาย่อมพอใจและยอมรับสิ่งนั้น เจตคติเป็นสิ่งที่สามารถสร้าง และส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้โดยวิธีที่เหมาะสม

การวัดเจตคติ เจตคติเป็นเรื่องที่ยากยิ่งที่จะวัดได้เป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม เป็นความรู้สึกเป็นความเชื่อของบุคคลซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการวัดเจตคติจึงไม่สามารถวัดได้โดยตรงแต่วัดได้จาก แนวโน้มของบุคคลที่แสดงออกทางภาษาและวัดในรูปของความเห็น การวัดเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดและผู้นั้นอาจจะใช้วิธีการสังเกตจากการกระทำ คำพูด การแสดงสีหน้าท่าทาง หรือสัมภาษณ์ความรู้สึกนึกคิดของเขา แต่แบบวัด หรือเครื่องมือวัด ที่นักจิตวิทยานิยมใช้กันมากจะอยู่ในรูปของแบบสอบถามหรือแบบสำรวจ เรียกว่า แบบวัดเจตคติ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 214)

การวัดเจตคติเป็นสิ่งที่ยุ่งยากพอสมควร เพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์ และความรู้สึกหรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย อย่างไรก็ตามเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ยังสามารถวัดได้ โดยอาศัยหลักสำคัญดังนี้

1. การยอมรับข้อตั้งเบื้องต้น (basic assumption) เกี่ยวกับการวัดเจตคติคือ
 - 1.1 ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือเจตคติของบุคคลนั้นจะคงที่ในช่วงหนึ่ง นั่นคือ ความรู้สึกนึกคิดของคนเราไม่ได้เปลี่ยนแปลงหรือผันแปรตลอดเวลาอย่างน้อยจะต้องมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ความรู้สึกของคนเรามีความคงที่ ทำให้สามารถวัดได้
 - 1.2 เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรงการวัดจะเป็นแบบทางอ้อม โดยวัดแนวโน้มที่บุคคลแสดงออกหรือประพฤติอยู่เสมอ
 - 1.3 เจตคตินอกจากแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิด เช่น สนับสนุน คัดค้านยังมีขนาดหรือปริมาณของความคิด ความรู้สึกนั้นอีกด้วย ดังนั้นในการวัดเจตคตินอกจากจะทำให้ทราบลักษณะหรือทิศทางแล้วยังสามารถบอกระดับความมากน้อยหรือความเข้มข้นของเจตคติได้ด้วย
2. การวัดเจตคติด้วยวิธีใดก็ตามจะมีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ มีสิ่งเร้า เช่น การกระทำ เรื่องราวที่บุคคลแสดง เจตคติตอบสนองและสุดท้ายต้องมีการตอบสนอง ซึ่งออกมาในระดับ สูงต่ำ มากน้อย
3. สิ่งเร้าที่นิยมนำมาใช้คือ ข้อความคิดเจตคติ (attitude statements) ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งนั้นเพื่อให้บุคคลตอบสนองมาเป็นระดับความรู้สึก (attitude continuum) เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น
4. การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรง (validity) ของการวัดเป็นพิเศษต้องพยายามให้ผลของการวัดที่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของบุคคลทั้งแง่ทิศทางและระดับ

นอกจากนี้การเขียนข้อความเพื่อวัดเจตคติก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาโดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. ข้อความที่สร้างขึ้นเป็นข้อความที่สามารถโต้แย้งได้ และการโต้แย้งนั้นต้องเป็นความคิดเห็น มิใช่ข้อเท็จจริง
2. ข้อความวัดเจตคติต้องมีความหมายสมบูรณ์ และชี้ให้เห็นเจตคติอย่างเด่นชัดเพียงประเด็นเดียว
3. ข้อความวัดเจตคติต้องเป็นข้อความง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ควรเขียนเป็นประโยคแบบเอกัตถประโยค
4. ข้อความวัดเจตคติต้องสั้นกะทัดรัด และได้ใจความชัดเจน
5. ข้อความวัดเจตคติแต่ละข้อต้องมีความคิด หรือใจความเดียว หากมีหลายความคิดหรือหลายใจความจะทำให้กำกวม และยุ่งยากในการวิเคราะห์ อย่างเช่นข้อความวัดเจตคติว่า การคุมกำเนิดเป็นการขัดต่อศาสนาและขนบธรรมเนียมไทย ข้อความนี้มีสองใจความคือการคุมกำเนิดเป็นการขัดต่อศาสนา กับการคุมกำเนิดเป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียมไทย ซึ่งก่อให้เกิดความสับสนใจในการตอบมาก กล่าวคือถ้าหากเห็นว่าการคุมกำเนิดขัดต่อศาสนา แต่ไม่เห็นด้วยว่าขัดต่อขนบธรรมเนียมไทยจะตอบอย่างไร หรือว่า มีความเห็นด้วยมากกว่าการคุมกำเนิดขัดต่อศาสนาแต่เห็นด้วยเพียงเล็กน้อยว่าขัดต่อขนบธรรมเนียมไทย อย่างนี้แล้วจะตอบอย่างไร ในขณะที่เดียวกันในการวิเคราะห์ก็เช่นเดียวกัน ผลที่ได้จะให้หมายความว่าอย่างไร เป็นต้น
6. การใช้ภาษาในข้อความวัดเจตคตินั้น
 - 6.1 ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ๆ ไม่ควรใช้ศัพท์เทคนิคทางวิชาการไม่ว่าจะใช้วัดคนที่มีระดับการศึกษาสูงหรือไม่ก็ตาม
 - 6.2 การใช้คำคุณศัพท์ หรือกริยาวิเศษณ์ ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษหากหลีกเลี่ยงได้ก็最好不要ห้มีในข้อความวัดเจตคติ ทั้งนี้เนื่องจากคำคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์ นั้นมักจะทำให้ข้อความวัดเจตคติกำกวมไม่ชัดเจน เช่นคำว่า ทั้งหมด เสมอ ๆ ไม่เลย ไม่เคย เป็นครั้งคราว สบายมาก เป็นต้น
 - 6.3 ข้อความวัดเจตคติไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธ โดยเฉพาะปฏิเสธซ้อนห้ามใช้เด็ดขาด ทั้งนี้เนื่องจากประโยคปฏิเสธนั้นเข้าใจยาก และเมื่อคำตอบเป็นปฏิเสธด้วยก็จะทำให้เป็นปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ กล่าวคือ ถ้าตอบว่าเห็นด้วยจะแปลว่า ไม่เห็นด้วย และถ้าตอบว่าไม่เห็นด้วยจะแปลว่าเห็นด้วย เป็นต้น (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540, หน้า 243)

ไพศาล หวังพานิช (2526, หน้า 147-149) ได้กล่าวถึงหลักการเขียนข้อความ วัดเจตคติไว้ดังนี้

1. ใช้ข้อความที่กล่าวถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เป็นปัจจุบัน
2. หลีกเลี่ยงข้อความที่เป็นข้อเท็จ ทำให้ไม่ทราบความรู้สึกหรือความคิดเห็นของบุคคล
3. ข้อความที่ให้อ่านต้องให้คำตอบที่สามารถแปลตามความหมายได้ คือสามารถบอกทิศทาง ระดับความรู้สึกของบุคคลได้
4. ข้อความนั้นต้องมีความเป็นปรนัย คือ มีความชัดเจน มีความหมายแน่นอนไม่ใช้ภาษาที่วกวนหรือคลุมเครือ
5. ข้อความหนึ่ง ๆ ควรถกเถียงเพียงอย่างเดียวเพราะถ้ามีหลายความคิดในข้อความเดียวกันจะกลายเป็นข้อความกำกวม ยุ่งยากต่อการเสนอความคิดเห็น เช่น ไม่ควรให้ผู้ตอบสนองความคิดเห็นโดยใช้ข้อความที่ว่า “ การสอนแบบบรรยายทำให้เสียเวลามาก ได้ผลการเรียนไม่ดี” ควรแยกข้อความนี้ออกเป็นหลายๆ ข้อความ เช่น การสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย และการสอนแบบบรรยายทำให้ผู้เรียนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น
6. ข้อความที่ใช้ควรมีลักษณะกลาง ๆ เพื่อให้ตอบสนองสามารถแสดงความคิดเห็นในทางบวกและทางลบ ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำบางคำ เช่น เสมอ ทั้งหมด ไม่เคยเลย เท่านั้น เพียงแต่ เพียงเล็กน้อย
7. หลีกเลี่ยงข้อความที่ไม่อาจแสดงความคิดเห็นได้ หรือข้อความที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะพิจารณา เช่น ข้อความกล่าวนอกเรื่องที่จะศึกษา

จากข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เจตคติ ของบุคคลสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ในสถานการณ์หลาย ๆ อย่างในทำนองเดียวกัน เจตคติของนักเรียนต่อการอ่านนั้น หากมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านเข้ามาช่วยก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติต่อการอ่านได้

การสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ

มาตรวัดเจตคติที่นิยมและรู้จักกันอย่างแพร่หลายมี 4 ชนิดได้แก่ มาตรวัดแบบ เรอร์สโตน มาตรวัดแบบของลิเคอร์ท มาตรวัดแบบของกัตต์แมน และมาตรวัดของออกูด ทั้ง 4 ชนิดมีวิธีการสร้างและพัฒนาในลักษณะที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังมีข้อจำกัดและการนำไปใช้แตกต่างกันด้วย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้มาตรวัดเจตคติแบบลิเคอร์ท (Likert scale) มาตรวัดนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ Sigma Scale, Method of Summated Rating, Likert Type เป็นต้น

มาตรวัดเจตคติแบบของลิเคอร์ท์นี้ สามารถใช้วัดเจตคติได้อย่างกว้างขวางกว่าแบบอื่น ๆ และสามารถวัดเจตคติได้เกือบทุกเรื่อง ยิ่งกว่านั้นมันจะมีค่าความเที่ยงตรงสูงกว่าแบบอื่นอีกด้วย

มาตรวัดเจตคติแบบลิเคอร์ท์มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. กำหนดโครงสร้างของเจตคติที่ต้องการวัดตามหลักการสร้างข้อความวัดเจตคติที่ต้องการวัดให้แน่นอนชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดทั้งหมด
2. สร้างข้อความวัดเจตคติขึ้นตามโครงสร้างที่กำหนด เพื่อสะดวกในการสร้างอาจรวบรวมข้อความเกี่ยวกับเจตคติในเรื่องนั้นจากเอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือจะส่งแบบสอบถามเปิดไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบมาให้ แล้วคัดเลือกรวบรวมข้อความวัดเจตคติก็ได้ จำนวนข้อความที่สร้างจะมีมากน้อยเท่าใดนั้น ถือหลักว่าครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัดตามโครงสร้างของเจตคติที่กำหนดเป็นสำคัญ และควรมีข้อความที่เป็นบวกและเป็นลบคละกัน ในจำนวนพอ ๆ กัน
3. กำหนดมาตรวัดให้แต่ละข้อความโดยให้เป็น 5 มาตรวัด จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และให้คะแนนมาตรวัดโดยยึดหลักดังนี้
 - 3.1 ข้อความวัดเจตคติที่สนับสนุนหรือที่มีลักษณะเป็นบวก ต่อเรื่องที่ต้องการวัดจะให้คะแนน 5, 4, 3, 2, 1 จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เรียงตามลำดับ
 - 3.2 ข้อความวัดเจตคติที่ต่อต้านหรือมีลักษณะเป็นลบต่อเรื่องที่ต้องการวัดจะให้คะแนน 1, 2, 3, 4, 5 จากเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เรียงตามลำดับ
4. นำข้อความวัดเจตคติที่สร้างทั้งหมดรวมเป็นแบบวัดให้คละกันไปแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้จริง จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองไม่ควรจะน้อยกว่า 40 คน
5. นำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์แต่ละข้อความเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก ของแต่ละข้อความ
6. หาค่าความเที่ยงของแบบวัดเจตคติ เมื่อคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกได้แล้วรวมเข้าเป็น แบบวัดหนึ่งชุด โดยเรียงข้อความคละกันไป จากนั้นนำผลการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเดิมมาตรวจให้คะแนนใหม่ แล้วนำผลไปหาค่าความเที่ยงแบบความคงที่ภายใน ด้วยวิธีการแบ่งครึ่งหรือวิธีสัมประสิทธิ์แบบแอลฟา หลังจากนั้นจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ

ในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร เกิดขึ้นมากมายและแพร่หลาย ได้อย่างรวดเร็วมีผลทำให้สถานศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นทักษะหนึ่งที่คุณครูจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านที่ดีเพื่อที่จะใช้ทักษะการอ่านในการสื่อสารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้

กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการเป็นวิธีสอนที่พัฒนามาจากแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ และการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นหลัก จากการได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนแบบปฏิบัติการ พบว่ากระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงออก การเรียนการสอนยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ภาษาของนักเรียน จะง่ายและสนุก เด็กได้เลือกหนังสืออ่านตามความสนใจ มีประสบการณ์ตรง ได้อภิปราย พูดคุย ในบรรยากาศที่อบอุ่น ยอมรับ นักเรียนจะได้เล่าเรื่อง ได้อภิปรายเกี่ยวกับหนังสือที่ได้อ่าน ช่วยให้นักเรียน เรียนรู้ได้อย่างเป็นสุข และใฝ่เรียน ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่านและมีเจตคติที่ดีต่อการอ่าน

กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ มีความเป็นมาดังนี้

ปี ค.ศ. 1987 แอทเวล (Atwell, 1987, p. 156) ได้คิดค้นและทดลองใช้กระบวนการนี้เป็นครั้งแรก โดยกำหนดองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือเวลาในการอ่าน การเลือกหนังสืออ่านด้วยตนเอง และบันทึกแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และได้จัดองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น เป็นกระบวนการสอน 3 ขั้นคือ ขั้นสอนบทเรียนสั้น (mini lesson) ขั้นเลือกอ่านในใจด้วยตนเอง (sustained silent reading) และขั้นตอนสนทนาของผู้เรียน เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านด้วยการเขียนบันทึกแสดงความคิดเห็น (dialogue journal)

ปี ค.ศ. 1991 เรทเซล และ คูเตอร์ (Reutzel & Cooter, 1991 อ้างถึงใน วิมลรัตน์ จตุรนนท์, 2540, หน้า 46-47) ได้ปรับขั้นตอนการสอนของแอทเวล จาก 3 ขั้นตอน เป็น 5 ขั้น คือขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (sharing time) ขั้นสอนบทเรียนสั้น (mini lesson) ขั้นสำรวจสถานภาพการทำกิจกรรมของนักเรียน (state of the class) ขั้นเลือกอ่านด้วยตนเอง และการตอบสนอง (self-selected reading and response) และขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (sharing time)

ปี ค.ศ. 1996 คอมบส์ (Combs, 1996, p. 334) ได้กล่าวถึงกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการว่ามีพื้นฐานมาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ เวลาที่ใช้ในการสอน การเปิดโอกาส

ให้มีการเลือกหนังสือ การตอบสนองต่อหนังสือที่อ่าน การเรียนรู้จากครูและเพื่อน และการดำเนินการตามกระบวนการที่ได้วางแผนไว้เป็นอย่างดี

คอมส์ (Combs, 1996, pp. 334-346) ได้จัดกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการเป็น 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (5-10 นาที) ในขั้นนี้ครูจะสอนบทเรียนสั้นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนรู้ โดยการแนะนำวิธีดำเนินการเรียนการสอน แนะนำยุทธวิธีการอ่านที่มีประสิทธิภาพ พูดเกี่ยวกับหนังสือที่น่าสนใจ และให้นักเรียนวางแผนการเรียนล่วงหน้าเกี่ยวกับการเลือกหนังสืออ่าน และการเลือกกิจกรรมหลังการอ่านโดยให้ทำบันทึกไว้ในตารางปฏิบัติงานของตนเองก่อน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการอ่าน (40-45 นาที) ในขั้นนี้ครูจะแบ่งเวลาออกเป็น 2 ช่วง คือ ในช่วงแรกครูจะให้นักเรียนดำเนินการตามแผนการที่ได้วางไว้แล้วคือให้เลือกหนังสือเล่มที่นักเรียนสนใจมาอ่านในใจ โดยนักเรียนเลือกอ่านตามลำพังเงียบ ๆ หรืออ่านร่วมกับเพื่อนในกลุ่มย่อยก็ได้ โดยใช้เวลาในการอ่านประมาณ 15-20 นาที ช่วงที่สอง คือช่วงที่นักเรียนจะเลือกทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการอ่าน โดยใช้เวลาประมาณ 20-25 นาที ซึ่งถือว่าเป็นช่วงที่มีความสำคัญมาก โดยครูกำหนดกิจกรรมหลักไว้ 2 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมการทำบันทึกการอ่าน นักเรียนจะเขียนบันทึกแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านอย่างอิสระ แล้วเก็บไว้ในแฟ้มงานของตนเอง
2. กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มนักเรียนที่เลือกกิจกรรมนี้จะร่วมกันอ่านหนังสือและเลือกทำกิจกรรมร่วมกันในกลุ่ม เช่น วาดภาพ แสดงบทบาทสมมุติ แต่งกลอน แต่งเพลง เขียนบันทึกการอ่าน หรือนักเรียนอาจจะร่วมกันคิดกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมานำเสนอก็ได้ โดยในแต่ละครั้งที่นักเรียนเลือกทำกิจกรรมใดแล้ว ให้นักเรียนเขียนลงในตารางปฏิบัติงาน ของตนเองทุกครั้ง ด้วยเพื่อให้ครูสามารถตรวจสอบได้ในขณะที่ทำกิจกรรมทุกขั้นตอนครูจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยเสมอ เพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในทันที และนักเรียนที่มีปัญหาสามารถมาพบครูเป็นการส่วนตัวได้ทันที หรือเขียนข้อความนัดพบครูเป็นการส่วนตัว สำหรับเวลาออกชั้นเรียนนักเรียนสามารถเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอ่านหนังสือเรื่องต่าง ๆ ได้ตอบกับครูได้

ขั้นที่ 3 ขั้นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้ (10-15 นาที) ขั้นนี้เป็น ขั้นที่นักเรียนจะนำเสนอผลงานจากการเลือกทำกิจกรรมในช่วงที่ 2 โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกตามความสนใจ ไม่มีการบังคับ คือนักเรียนคนใด หรือกลุ่มใดต้องการแสดงผลงานจะต้องมานัดครูล่วงหน้า ก่อนเพื่อตกลงเรื่องเวลาในการนำเสนอ และผลงานที่ถูกนำเสนอหน้าชั้นเรียนแล้วครู

จะนำไปคิดไว้ที่ป้ายประกาศของห้องเรียนสำหรับผลงานการทำกิจกรรมของนักเรียนทุกครั้ง ครูจะให้นักเรียนแต่ละคนเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มสะสมงานของตนเอง เพื่อพัฒนาการของตนเองและเพื่อให้ครูสามารถตรวจสอบการทำกิจกรรมของนักเรียนได้

ในช่วงท้ายชั่วโมงครูจะให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำไปแล้วในวันนี้และร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ในวันต่อไปด้วย รวมถึงการลงชื่อเพื่อขอยืมหนังสือไปอ่านที่บ้านสำหรับนักเรียนที่สนใจด้วย

การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงชื่อขอยืมหนังสือไปอ่านที่บ้านนี้ครูต้องเน้นเรื่องความรับผิดชอบของนักเรียนและต้องมีข้อตกลงกันในห้องเรียนว่าจะสามารถยืมได้กี่วัน หรือถ้าเกิดการสูญหายและชำรุดจะอย่างไร โดยเขียนเป็นข้อตกลงติดไว้ในห้องเรียนและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดสำหรับนักเรียนที่ยืมหนังสือไปอ่านที่บ้านแล้วจะต้องทำบันทึกการอ่านไว้ทุกครั้ง เพื่อนำมาเล่าให้เพื่อนและครูฟัง หรือให้ครูตรวจสอบความก้าวหน้าได้ การรับหนังสือที่ยืมกลับไปอ่านที่บ้านนักเรียนสามารถมารับกับครูได้ก่อนกลับบ้านในตอนเย็นก่อนเลิกเรียน ส่วนในช่วงเวลาที่อยู่ในโรงเรียนนักเรียนสามารถนำหนังสือที่จองไว้แล้วไปอ่านในตอนกลางวัน หรือตอนที่มีเวลาว่างจากการเรียนวิชาอื่น ๆ เท่านั้น

การสอนอ่านแบบปฏิบัติการสรุป ได้เป็นขั้นตอนดังนี้

แอทเวล มี 3 ขั้นตอน	เรทเซลและคูเตอร์ มี 5 ขั้นตอน	คอมส์ มี 3 ขั้นตอน
ขั้นที่ 1. ขั้นสอนบทเรียนสั้น แนะนำหนังสือ วิธีการเรียนในชั้นเรียน ยุทธวิธีอ่าน ขั้นที่ 2 ขั้นเลือกอ่านด้วยตนเอง นักเรียนยืมหนังสือไปอ่านเอง ขั้นที่ 3 ขั้นแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เขียนบันทึกแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	ขั้นที่ 1 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (5-10 นาที) เสนอวรรณกรรมสำหรับเด็ก เสนอแนะวิธีการเล่าเรื่อง หรืออ่านหนังสือให้ฟัง ขั้นที่ 2 สอนบทเรียนสั้น (5-10 นาที) สอนบทเรียนสั้น เกี่ยวกับการอ่าน พิจารณาโครงเรื่อง การเรียงลำดับเหตุการณ์ แนะนำยุทธวิธีอ่าน ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจสถานภาพการทำกิจกรรมของนักเรียน (5 นาที) สำรวจสถานภาพการทำกิจกรรมการอ่านของนักเรียนจากบันทึกกิจกรรม ขั้นที่ 4 ขั้นเลือกอ่านด้วยตนเอง และการตอบสนอง (35-45 นาที) การเลือกอ่านด้วยตนเอง การอภิปรายกลุ่ม การพบครูเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (5 นาที) อภิปรายร่วมกัน เสนอความก้าวหน้าในการอ่านของตนเอง	ขั้นที่ 1 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (5-10 นาที) สอนบทเรียนสั้น การเลือกหนังสืออ่าน การแนะนำหนังสือ วางแผนการเรียน ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการอ่าน (40-45 นาที) 1. เลือกหนังสืออ่านในใจ (15-20 นาที) 2. เลือกทำกิจกรรมตอบสนอง การอ่าน 20-25 นาที ขั้นที่ 3 ขั้นขยายประสบการณ์ (10-15 นาที) นำเสนอผลงาน วางแผนการเรียนในชั่วโมงต่อไป

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบขั้นตอนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการของ แอทเวล (Atwell) เรทเซลและคูเตอร์ (Reutzel and Cooter) และคอมส์ (Combs)

การสอนอ่านแบบปฏิบัติการ มีแนวคิดและทฤษฎีสันับสนุนการดำเนินการสอนดังนี้

1. แนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) มีรากฐานมาจากปรัชญาของนักการศึกษาหลายท่านได้แก่ โคมินิอุส (Commenius) จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ฟรานซิส ปาร์คเกอร์ (Francis Parker) เพียเจต์ (Piaget) ไวโกตสกี (Vygotsky) ชอมสกี (Chomsky) ฮอลิเดย์ (Holliday) และคนอื่นๆ มีความเชื่อว่า การจัดการศึกษาให้กับเด็กคือการให้เด็กมีประสบการณ์ร่วมในการเรียนการสอนและหลักสูตร แบบบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกูดแมน (Ken Goodman) นักภาษาศาสตร์ทางด้านจิตวิทยาที่เป็นผู้บุกเบิกให้ใช้คำว่า Whole Language ในสหรัฐอเมริกา โดยให้คำจำกัดความของ Whole Language ว่าหมายถึง การไม่หยุ่หนึ่ง การเคลื่อนไหว การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางภาษาซึ่งกันและกันตลอดเวลาและได้พัฒนาหลักการต่างๆ จากนักทฤษฎีทางด้านภาษาหลายประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย แคนาดา และอังกฤษ กูดแมน มีความเชื่อว่า เด็ก ๆ มาโรงเรียนพร้อมกับความสามารถทางด้านภาษาที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติเด็กจะเรียนรู้ภาษาพูดโดยไม่มีแบบแผนเป็นไปตามธรรมชาติ ดังนั้น การสอนภาษาให้กับเด็กควรสอนให้ง่ายเหมือนที่เขารู้ยู่ที่บ้าน

เบอเกรอน (Bergeron, 1990, p. 319) ได้ศึกษาบทความเกี่ยวกับการสอนภาษาแบบ Whole Language Approach และสรุปว่า การสอนภาษาแบบนี้เป็นกระบวนการสอนภาษา เป็นความเชื่อ เป็นทฤษฎี เป็นโครงการสอนภาษาเป็นหลักฐานเป็นเจตคติในการสอน

รัดเดล และโรเบิร์ต (Ruddell & Buddell, 1995, p. 633) ได้กล่าวว่า การสอนภาษาแบบ Whole Language มีพื้นฐานจากความเชื่อว่า การอ่าน และทักษะการอ่านออกเขียนได้ จะสามารถพัฒนาขึ้นได้ โดยจัดให้นักเรียนมีประสบการณ์ใน โรงเรียนที่เหมาะสม และให้มากพอ และเป็นประสบการณ์ที่แท้จริง เพื่อการพัฒนาการทางภาษา

นอกจากนี้วารสารสมาคมการอ่านของสหรัฐอเมริกาได้อธิบายถึง Whole Language สรุปได้ว่าเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนภาษาซึ่งมีความเชื่อ 3 ประการ คือภาษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยการนำไปใช้จริง การอ่านและการเขียนสามารถเรียนรู้ด้วยการอ่านหนังสือและการเรียนรู้ที่ดีที่สุด เกิดจากการเข้าไปเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ของแต่ละคน (Manzo & Manzo, 1995, p. 46)

บุษบง ดันติวงศ์ (2538, หน้า 143 –150 อ้างถึงใน วันทนา กันทะพงษ์, 2543, หน้า 47-48) ได้กล่าวถึงการสอนภาษาแบบ Whole Language Approach ว่ามีทฤษฎีพื้นฐานมาจากทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติของภาษา และทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติการเรียนรู้ อ่าน เขียนในระบบภาษาดังนี้

1. ทฤษฎีว่าด้วยระบบภาษา ประกอบด้วย 3 ระบบ คือระบบความหมาย ระบบไวยากรณ์และระบบเสียง ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความหมายเป็นหัวใจของระบบภาษาในการสื่อสาร

เด็กจะไม่พยายามอ่านและเขียนด้วยการสะกดทีละตัว แต่จะคิดคำที่สื่อสารความหมายได้เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เด็กจึงไม่จำเป็นต้องรู้จักเสียงของอักษรก่อนที่จะสามารถสื่อความหมายโดยการอ่านเขียน

2. ทฤษฎีว่าด้วยภาษา ความคิด และสัญลักษณ์สื่อสาร ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่ไม่สามารถสื่อสารความหมายได้ทุกเรื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพการสื่อสารความหมายจึงจำเป็นต้องใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อสารความหมายและถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ หลายรูปแบบ ด้วยเหตุนี้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนด้วยภาษาตามแนวความเชื่อของทฤษฎีนี้จึงรวมเอาศิลปะ ดนตรี และละคร เป็นส่วนสำคัญของการเรียนการสอน ถ้าเด็กไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ครบถ้วน เขาก็จะสามารถคะเนเรื่องราวจากท่าทาง ภาพประกอบ หรือ ดนตรีที่เข้ากับเหตุการณ์สำคัญของเรื่องได้

3. ทฤษฎีว่าด้วยการอ่านเขียนในระบบภาษา ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ทุกคนต้องสะสมประสบการณ์ทางภาษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับใช้ต่อไป ความก้าวหน้าในการใช้ภาษาไม่ว่าในด้านใด ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน เช่น ความก้าวหน้าในการอ่านเกิดจากการได้ฟังคำตั้ง และฟังนิทาน การได้พูดคุยกับเพื่อนและการได้เขียนถ่ายทอดประสบการณ์ เนื่องจากการอ่านและการเขียนเป็นกิจกรรมที่ต้องสื่อความหมายกับผู้อื่น การพูดคุยกับเพื่อนและครูเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านจะช่วยให้เขาเข้าใจความหมายของเรื่องที่อ่านมากขึ้น

ตามแนวคิดนี้ Whole Language Approach ไม่ใช่วิธีสอน แต่เป็นปรัชญา แนวคิด ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนอ่านหนังสือได้ซึ่งแนวคิดนี้มีหลักการพื้นฐานดังนี้

1. การอ่านเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริง โดยนักเรียนอ่านเรื่องทั้งเรื่อง บทความ และเอกสารต่าง ๆ ทั้งเรื่อง ที่นักเรียนได้พบในชีวิตจริง เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสมบูรณ์ในตัวเอง นักเรียนจึงสามารถใช้สามัญสำนึกทางภาษาพัฒนาองค์ประกอบหลักทางภาษา 3 องค์ประกอบ คือ การใช้คำ ไวยากรณ์ และการเขียนประโยค

2. การอ่านและการเขียนจะเป็นไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ที่เป็นไปตามความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน

3. การอ่านออกเขียนได้เป็นผลมาจากการประชุมกลุ่มในห้องเรียนการเรียนรู้แบบร่วมมือการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน

4. ครูต้องพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการสอนเองโดยให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพห้องเรียน

สไตร์ (Styles อ้างถึงใน Manzo & Manzo, 1995, p. 49) ได้อธิบายถึงการปฏิบัติตามแนวคิดนี้ดังนี้

1. ได้อ่านหนังสือทั้งเรื่อง
2. ได้ฝึกเขียนตั้งแต่ต้น
3. หลีกเลี่ยงการทำแบบฝึกหัด
4. จัดสภาพแวดล้อมให้ส่งเสริมการอ่าน

บุษบง ดันตังส์ (2538 อ้างถึงใน สุภัทรา คงเรือง, 2539, หน้า 15-16) ได้กล่าวถึงหลักการสอนอ่านตามแนวการสอนแบบ Whole Language ไว้ดังนี้

1. สื่อในการจัดการเรียนการสอนอ่านจะต้องเป็นสื่อที่มีประโยชน์และมีการใช้จริง เช่น ป้ายประกาศ หนังสือนิทาน ฯลฯ
2. การสอนอ่านจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่มีข้อความที่สื่อความหมายได้จริงในชีวิตประจำวันและได้เห็นแบบอย่างการอ่านของครู
3. การอ่านต้องทำควบคู่กับการเขียน
4. การจัดการเรียนการสอนอ่าน จะต้องเน้นการสอนให้เด็ก ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมีสิ่งที่มีภาษาเขียนและหนังสือเป็นสื่อ
5. การสอนอ่านจะต้องจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะแนะนำแนวคิดใหม่ ๆ ให้เด็ก
6. การอ่านจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์การอ่านในหลายๆ แบบ เช่น การอ่านร่วมกับผู้ใหญ่ การอ่านตามคำฟัง การถ่ายทอดสิ่งที่อ่านในผลงานอื่น ๆ การเล่นเกม ประสิทธิภาพการอ่านสื่อหลายประเภท เช่น บทความ สารคดี นิทาน หนังสือสำหรับเด็ก ฯลฯ

เมื่อวิเคราะห์กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการแล้วพบว่า การสอนอ่านแบบปฏิบัติการได้นำแนวการสอนภาษาแบบ Whole Language Approach ไปใช้ ดังนี้

1. ให้นักเรียนอ่านหนังสือทั้งเล่ม
2. หนังสือที่นำมาให้นักเรียนอ่านเป็นหนังสือสำหรับเด็ก เป็นบทความ เป็นเรื่องราวที่นักเรียนได้พบในชีวิตประจำวัน
3. นักเรียนมีโอกาสเลือกสิ่งที่จะอ่านด้วยตนเอง
4. นักเรียนมีเวลาในการอ่านอย่างอิสระ โดยไม่มีการจัดจังหวะการอ่าน
5. นักเรียนได้มีโอกาสเขียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มย่อย
6. การอ่านออกเขียนได้เป็นผลมาจากการประชุมกลุ่มในห้องเรียนและการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน

2. แนวคิดการสอนอ่านแบบใช้วรรณกรรมเป็นหลัก เป็นการสอนอ่านที่นำหนังสือที่สร้างขึ้นสำหรับเด็ก เช่น หนังสือนิทาน หนังสือภาพ นวนิยาย เรื่องสั้น นิทานพื้นบ้าน มาใช้ในการสอนอ่าน ทั้งนี้เป็นเพราะหนังสือสำหรับเด็กเป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้นและเร้าใจ กระตุ้นให้เกิดการคิดในขณะที่อ่าน และพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการอ่าน

การสอนอ่านแบบใช้วรรณกรรมเป็นหลักเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาทางหนึ่ง ดังที่ฟูเลอร์ (Fuhler, 1990, pp. 313-315) ได้กล่าวว่า การอ่านวรรณกรรมเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้พัฒนาความเข้าใจรูปแบบของภาษาและการใช้ภาษาเขียน เพราะหนังสือที่เขียนไว้อย่างดีจะก่อให้เกิดความประทับใจในรูปแบบของภาษาและการใช้คำซึ่งเด็กๆ จะนำมาใช้ในการเขียนและการพูดได้ นอกจากนี้หนังสือเด็กที่หลากหลายจะทำให้เด็กได้เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลายด้วย

บอสมา (Bosma, 1981, pp. 258-A) ได้ศึกษาผลการนำวรรณกรรมเด็กประเภทนิทานพื้นเมืองไปใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณกับนักเรียน เกรด 6 ของโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่านักเรียนสนใจการอ่านวรรณกรรมมากขึ้น

จากแนวคิดนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์กับกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการแล้วพบว่า การสอนอ่านแบบปฏิบัติการได้นำแนวคิดนี้ไปใช้คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกหนังสือสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ มาใช้ในการอ่าน และนักเรียนได้ฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ดีความสรุปความ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า จากหนังสือสำหรับเด็กที่ครูจัดมาเป็นสื่อในการสอนอ่าน

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการสรุปได้ว่า กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการเริ่มใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1987 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ มีแนวคิดพื้นฐานมาจากองค์ประกอบ 5 ด้านคือ เวลาที่ใช้ในการสอน การได้มีโอกาสเลือกหนังสือ การตอบสนองต่อหนังสือ การเรียนรู้จากครูและเพื่อน และการดำเนินการตามกระบวนการที่ได้วางแผนไว้อย่างดี จากองค์ประกอบดังกล่าว ได้มีผู้นำไปจัดเป็นขั้นตอนการสอนที่แตกต่างกันไป สำหรับทฤษฎีสนับสนุนกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการคือ แนวการสอนภาษาแบบ Whole Language Approach และการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นหลัก

การสอนอ่านแบบปฏิบัติการเป็นการสอนอ่านที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างอิสระเป็นระบบธรรมชาติจากความหมายโดยรวมของภาษาแล้วจึงอธิบายส่วนย่อย โดยใช้ภาษาเป็นสื่อการเรียนรู้และแสดงความคิดอย่างมีเหตุผลตามศักยภาพของแต่ละบุคคลตามหลักการและทฤษฎีว่าด้วย ธรรมชาติของภาษาเพื่อการสื่อความหมายและการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ช่วยใน

การเรียนรู้ภาษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจโดยตนเอง สามารถใช้ภาษาสื่อความหมายตามบริบทของสังคมต่าง ๆ ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและความเข้าใจในการอ่าน สมพร วัฒนศิริ (2538, บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีสอนที่ใช้กิจกรรมแผนภาพโครงเรื่องกับกิจกรรมภาพชุด โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 เรียนด้วยกิจกรรมแผนภาพโครงเรื่อง กลุ่มทดลองที่ 2 เรียนด้วยกิจกรรมภาพชุด จำนวนกลุ่มละ 25 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมภาพชุด มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยกิจกรรมแผนภาพโครงเรื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นงลักษณ์ คำยิ่ง (2541, บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้นิทานปริศนาคำทาย และการสอนตามคู่มือครู โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้นิทาน กลุ่มที่ 2 ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้ปริศนาคำทาย กลุ่มควบคุมได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้นิทานและกลุ่มที่ได้รับการสอนคำใหม่ตามคู่มือครูของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้นิทานและกลุ่มที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้นิทานมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนคำใหม่ตามคู่มือครูและนักเรียนที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้นิทานมีความสามารถในการเขียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

ประชุมพร ธีระวันฐ์ (2541, หน้า 78-79) ศึกษาความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเขียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีการให้ผู้อ่านเลือกคำที่มีปัญหาจากเรื่องที่อ่าน (อาร์ เอส เอ็ม) กับการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยวิธี อาร์ เอส เอ็ม มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

สกุณา เปลียนกลาง (2541, บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสนใจในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมการเขียนสรุปความ กิจกรรมทำแบบฝึกหัดและเขียนแผนภาพโครงเรื่อง โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการสอนโดยจัดกิจกรรมการเขียนสรุปความ

การสอนโดยใช้กิจกรรมการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน
โดยกิจกรรมแผนภาพโครงเรื่องมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน
โดยการจัดกิจกรรมเขียนสรุปความ และกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยการจัดกิจกรรมทำแบบฝึกหัด

ศศิธร วงศ์ชาติ (2542, บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและ
ความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอน
แบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษากับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน
แบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา มีความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียน สูงกว่า
นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

สุภาพร อินทร์หอม (2542, หน้า 59) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน
และความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอน
แบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษารูปแบบที่ 2 กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่ได้รับ
การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษารูปแบบที่ 2 มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียน
ที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

จิราภรณ์ จันทา (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านการเขียน
ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์
ประกอบด้วยการเสริมต่อการเรียนรู้โดยอาศัยสื่ออรรถลักษณะกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า
นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์ประกอบด้วยการเสริมต่อการเรียนรู้
โดยอาศัยสื่ออรรถลักษณะมีความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนสูงกว่านักเรียน
ที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

อรรณพ น้อยมุข (2544, บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและ
ความสามารถในการเขียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้แนวการสอนอ่านแบบ
เอ อาร์ ซี กับการสอนอ่านตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวการสอนอ่าน
แบบ เอ อาร์ ซี มีพัฒนาการความเข้าใจในการอ่านและการเขียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน
ตามคู่มือครู

สตีเวนส์ (Steven, 1980, p. 365) ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่านจากการอ่านเรื่องที่
สนใจของนักเรียนที่มีความสามารถสูงที่คะแนนเปอร์เซนไทล์ที่ 83 ขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างเป็น
นักเรียนเกรด 5 และ 6 โดยได้สำรวจความสนใจในการอ่านจากรายการ 25 เรื่อง ซึ่งมีระดับ
ความสนใจตั้งแต่ 1-7 เลือกที่นักเรียนสนใจมาให้อ่านแล้วทดสอบความเข้าใจในการอ่าน พบว่า
เรื่องที่นักเรียนสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลทำให้นักเรียนอ่านได้ง่าย และสะดวกต่อการทำ

ความเข้าใจเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่านจากเรื่องที่สนใจ

สาค และคณะ (Salch et al., 1996) ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนเกรด 3 และเกรด 4 โดยผู้ศึกษาได้ร่วมกันพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน โครงการนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือการพัฒนากิจกรรมในขั้นก่อนอ่านการและการไตร่ตรองและการสะท้อนกลับหลังการอ่าน กิจกรรม ขั้นการอ่านประกอบด้วยการสร้าง ความประทับใจในเรื่องที่อ่าน การแนะนำล่องหน้า โครงสร้างเกี่ยวกับคำและการวิเคราะห์คำ และกิจกรรมเกี่ยวกับคำศัพท์ ยุทธวิธีการอ่านได้แก่ การชี้นำการคิดในการอ่าน (DRTA) การสร้างความปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องและเรื่อง (GIST) การสร้างโครงสร้างของเรื่อง พบว่า การใช้ยุทธวิธีการอ่านมีผลต่อการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการเสริมสร้างความเข้าใจในการอ่านที่ประสบผลสำเร็จคือการจัดกิจกรรมการสอนอ่านที่เหมาะสม สิ่งที่ต้องคำนึงมากที่สุดคือความมีอิสระในการเลือกเรื่องที่จะอ่านให้เป็นไปตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องที่จะอ่านได้เป็นอย่างดี และจะช่วยในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อการอ่าน

อุดมพร พัสถาน (2537, หน้า 39) ศึกษาความสัมพันธ์ของทัศนคติในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าทัศนคติในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนหญิง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ของนักเรียนชายมีความสัมพันธ์กัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติส่วนทัศนคติในการอ่านกับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอฟ (Groff, 1962, pp. 13-17) ศึกษาเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนเกรด 6 พบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างเจตคติต่อการอ่าน และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนั้นยังพบว่า ความสามารถในการอ่านโดยทั่วไป และเจตคติต่อการอ่านขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

นีล และ เวอร์เนอร์ (Neale & Wernor, 1970, pp. 232-237) แห่งมหาวิทยาลัยมินเนโซต้า ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนชายหญิง จำนวน 215 คน สรุปได้ว่า

1. มีความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชา สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ การอ่าน และงานประดิษฐ์ในเด็กชาย ส่วนเด็กหญิงพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพียงอย่างเดียว
2. เจตคติจะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ ส่วนวิชาอื่น ๆ ไม่ปรากฏผล
3. พัฒนาของเจตคติก่อนและหลังการเรียนสูงขึ้นในวิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และการอ่าน

การ์เดนเนอร์ และแลมเบิร์ต (Gardner & Lambert, 1972, pp. 266-272) ศึกษาพบว่า เจตคติและแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาที่สอง และมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นอิสระจากความถนัดและสติปัญญา

โรเอตเจอร์ และคณะ (Roettger et al., 1979, pp. 138-142) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติและผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของนักเรียนระดับ 3-6 จำนวน 697 คน พบว่า เจตคติต่อการอ่านของนักเรียนระดับ 5-6 สูงกว่าในระดับอื่น ๆ และยังพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการอ่านกับคะแนนความเข้าใจในการอ่าน ตลอดจนคะแนนด้านคำศัพท์

ฮาร์จาซุจานา (Harjasujana, 1985, pp. 388- A) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ ข้อความ สภาพแวดล้อมในการอ่าน เจตคติต่อการอ่านกับความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชาวตะวันตกประเทศอินโดนีเซีย พบว่าลักษณะของเรื่องที่อ่าน สภาพแวดล้อมในการอ่าน และความสามารถด้านการอ่านมีผลต่อเจตคติ

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ สรุปได้ว่าการจัดรูปแบบการสอน การจัดกิจกรรมการสอนมีผลต่อการพัฒนาเจตคติของนักเรียน และเจตคติมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย และการที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านภาษาไทยนั้นเกิดจากการที่นักเรียนได้กระทำในสิ่งที่ตนชอบ รวมถึงบรรยากาศในการเรียนเต็มไปด้วยความช่วยเหลือต่อกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ

วิมลรัตน์ จตุรานนท์ (2540, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่องและความสนใจในการอ่าน ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยต่างกันโดยทดลองกับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ใช้นักเรียนจำนวน 4 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 2 ห้องเรียนและ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ใช้นักเรียนจำนวน 4 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 ห้องเรียน

กลุ่มควบคุม 2 ห้องเรียน ทั้ง 2 ระดับชั้นให้กลุ่มทดลองได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกลุ่มควบคุมได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ พบว่า

1. นักเรียนกลุ่มทดลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม แต่มีความสามารถในการเล่าเรื่องและความสนใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม
2. นักเรียนกลุ่มทดลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเข้าใจในการอ่านหลังการทดลองไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุมทุกระดับความสามารถมีความสามารถในการเล่าเรื่องหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกระดับ มีความสามารถในการเล่าเรื่องหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกระดับความสามารถและมีความสนใจในการอ่านหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านระดับปานกลางและต่ำ

3. นักเรียนกลุ่มทดลอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความเข้าใจในการอ่านความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่านสูงกว่า กลุ่มควบคุมนักเรียน กลุ่มทดลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความเข้าใจในการอ่าน สูงกว่ากลุ่มควบคุม เฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านระดับสูง มีความสามารถในการเล่าเรื่อง หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกระดับความสามารถ และมีความสนใจในการอ่านหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านระดับปานกลางและต่ำ

วันทนา กันทะหงษ์ (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์กับการสอนตามคู่มือครู พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามคู่มือครูมีเจตคติต่อการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

แอทเวล (Atwell, 1987, อ้างถึงใน Roberts, 1993, p. 42) ได้สอนอ่านตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับนักเรียน เกรด 8 ซึ่งมีนักเรียนศึกษาพิเศษรวมอยู่ด้วย 8 คน ใช้เวลาการสอน 1 ปีการศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์จากการทำแบบทดสอบมาตรฐานของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มทดลอง

อยู่ในตำแหน่งเปอร์เซนไทล์ ที่ 72 และคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มควบคุมอยู่ในตำแหน่งเปอร์เซนไทล์ที่ 54

มิลเลอร์ (Miller, 1990) ศึกษาผลการสอนอ่านแบบปฏิบัติการที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนเกรด A โดยแบ่งกลุ่มทดลองเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มทดลอง ที่ 1 เป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูง กลุ่มทดลองที่ 2 เป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ และกลุ่มควบคุมเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านทั้งปานกลาง และต่ำ คละกัน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านสูงกว่า และมีเจตคติต่อการอ่านดีกว่ากลุ่มควบคุม ส่วนกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มนั้น มีผลสัมฤทธิ์ ด้านความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกัน

เกรทเซน และ ฮูชัน (Kletzein & Hushion, 1992, pp. 444-451) ได้สอนอ่านตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ แล้ววัดเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนเกรด 9 และเกรด 10 ที่เรียนอ่อน จำนวน 26 คน โดยใช้เวลาในการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลอดปีการศึกษา พบว่านักเรียนมีเจตคติต่อการอ่านมากขึ้น และความสามารถในการอ่านของนักเรียนสูงขึ้นด้วย

บิทเนอร์ (Bitner, 1992) ศึกษาเรื่องผลของการสอนอ่านแบบปฏิบัติการที่มีต่อความหมายของคำศัพท์ ความเข้าใจในการอ่าน การเป็นอาสาสมัครในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียน เกรด 8 โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองครูสอนตามกระบวนการอ่านแบบปฏิบัติการทุกวัน วันละ 45 นาที เป็นเวลา 1 ภาคเรียน กลุ่มควบคุมได้รับการสอนด้วยวิธีปกติทุกวัน วันละ 45 นาที พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

โรเบิร์ต (Roberts, 1993, pp. 95-100) ศึกษาเรื่องความเปลี่ยนแปลงด้านผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เจตคติต่อการอ่านและการเห็นคุณค่าของตนเอง ของนักเรียนที่เรียนอ่อนในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 80 คน ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ โดยแบ่งเป็น กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ใช้เวลาในการทดลองสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 42 นาที เป็นเวลา 1 ปี การศึกษา พบว่านักเรียนมีพัฒนาการทางการอ่านสูงกว่าและเจตคติที่ดีต่อการอ่านมากขึ้น

เกรีย (Greer, 1994) ศึกษาผลการใช้กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการต่อการพัฒนาเจตคติในการอ่าน โดยศึกษากับนักเรียนเกรด 5 จำนวน 23 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 11 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองซึ่งครูสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ ชอบเรียนและมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านมากขึ้น

เฮวิต และคณะ (Hewitt et al., 1996) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเด็กที่มีทักษะการอ่านระดับต่ำด้วยกระบวนการอ่านแบบปฏิบัติการ โดยศึกษากับนักเรียนเกรด 1 เกรด 2 และเกรด 3 ที่มีทักษะการอ่านระดับต่ำ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะความเข้าใจในการอ่านดีขึ้นและเจตคติต่อการอ่านดีขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านพบว่ารูปแบบการสอนต่าง ๆ รวมทั้ง การสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ เป็นรูปแบบการสอนที่ล้าไปแล้วแต่เป็นการสอนภาษาแนวใหม่ กล่าวคือเป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะแสดงออก มีความมั่นใจในการใช้ภาษา การสอนอ่านและเขียนจะไม่แยกย่อยออกจากกันอย่างเด็ดขาดจะต้องสอนร่วมกันเสมอ นอกจากนี้ยังเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจสิ่งรอบตัว และใช้กระบวนการอ่านในการศึกษาสิ่งที่เขาอยากรู้ และถ่ายทอดความรู้ออกมาเป็นภาษาพูดและเขียน เด็กได้รับการเปิดโอกาสให้แสดงออกทางการถ่ายทอดความคิดหลายรูปแบบเช่น การวาดภาพ การสนทนา ทำทาง การพูดอธิบาย การเขียน เป็นต้น แต่สำหรับกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการตามแนวคิดของคอมส์ จะมีลักษณะที่แตกต่างจากวิธีสอนอื่น ๆ ที่น่าจะส่งผลต่อความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนได้คือการกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน การได้มีโอกาสได้เลือกหนังสืออ่านตามความสนใจ การตอบสนองหลังการอ่าน การเรียนรู้จากครูและเพื่อน และการดำเนินการตามกระบวนการที่ได้วางแผนไว้เป็นอย่างดี